

Högskolan i Örebro

Institutionen för samhällsvetenskap

Socionomutbildningen

**FÖRFÖLJANDE STRATEGIER VID ETT
OMHÄNDERTAGANDEFALL JML 2§ LVU**

Birgitta Jäderqvist

Cristina Lantz

Irene Thelander

Handledare: Bo Edvardsson

FÖRFÖLJANDE STRATEGIER VID ETT OMHÄNDERTAGANDEFALL
JML 2§ LVU 1)

Birgitta Jäderqvist
Cristina Lantz
Irène Thelander

Högskolan i Örebro
Institutionen för samhällsvetenskap, 1994

SAMMANFATTNING

Syftet med denna uppsats är att kritiskt granska en utredning som ligger till grund för ett omhändertagande jml 2§ LVU, för att undersöka om utredningen uppvisar några tecken på förföljande strategier och i så fall vilka. Ett 20 tal förföljande strategier framgår tydligt i materialet. Strategierna finns definierade och för att få dem förståeliga har vi tagit med citat ur utredningen. Vi har även kommenterat strategierna.

I slutdiskussionen har vi sammanställt strategierna och funnit två huvuddrag som det stora flertalet strategier går att inordna under. En del strategier är dock kluvna och kan passa in på båda, någon strategi faller utanför indelningen. Det ena huvuddraget har som syfte att framhäva myndighetens eget kunnande och dess resurser. Det andra draget syftar till att få modern att framstå som inkompetent förälder. Vi har indelat i:

Myndigheten vet bäst

Kvantitativ strategi.
Maktens def av verkligheten
Anmäla utifrån triviala tecken
Total kontroll strategi
Betona myndigheters resurser
Övertro på egna experter
Resurs undanhållande
Undanhållande av information
Ignorera klientperspektivet
Negativ urvalsstrategi
Rättfärdiga sig själv och sitt
handlande strategi
Att utnyttja och förstora upp små
händelser
Förföljelse genom det fundamentala attributions felet.

Onda modern

Dramaturgisk strategi
Provokativ strategi
Språklig tankestyrning
Förutsättande strategi
Generationsstrategi
Historisk dammsugarstrategi
Underförstådd person-
argument strategi
Negativ sammanhangs-
betingad tolkning
Omvänd succesiv stegrin
Undanhållande strategi

1) Vi förutsätter att de som får tillgång till denna uppsats hanterar den med största ansvar och omdöme. Efterforskning för att försöka identifiera klient och utredning får absolut inte förekomma.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	INLEDNING	
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte och definition	1
1.3	Teori och tidigare forskning	2
2.	METOD	9
2.1	Tillvägagångssätt	10
2.2	Presentation	10
2.3	För- och nackdelar	10
3.	FALLBESKRIVNING	11
3.1	Aktörer i ärendet	12
4.	SOCIALTJÄNSTENS UTREDNING	13
4.1	Kvantitativ strategi	13
4.2	Maktens definition av verkligheten	14
4.3	Anmäla utifrån triviala tecken strategi	14
4.4	Total kontroll strategi	15
4.5	Betona myndigheters resurser	15
4.6	Övertro på egna experter	16
4.7	Resursundanhållande	17
4.8	Undanhållande av information	18
4.9	Ignorera klientperspektivet	19
4.10	Provokativ strategi	20
4.11	Språklig tankestyrningsstrategi	23
4.12	Den förutsättande strategin	25
4.13	Förföljelse genom det fundamentala attributionsfelet	26
4.14	Underförstådd personargument strategi	27
4.15	Historisk dammsugarstrategi	28
4.16	Generationsstrategi	29
4.17	Negativ sammanhangsbetingad tolkning	29
4.17.1	Undanhållande strategi	30
4.17.2	Negativ urvals strategi	32
4.18	Att utnyttja och förstora upp små händelser	34
4.19	Omvänd succesiv stegring	35
4.20	Rättfärdiga sig själv och sitt handlande strategi	36
4.21	Utredningens struktur	37
5.	SLUTDISKUSSION	37
5.1	Sammanfattande analys av förföljande strategier	37
5.2	Uppkomst av ett förföljande arbetssätt	30
	LITTERATURFÖRTECKNING	41
	Bilaga 1. Utredningens disposition	
	Bilaga 2. Lagtexter	
	Bilaga 3. Till Läsaren	

TACK! Bo Edvardsson för god handledning med goda
råd och litteraturtips.

TACK! Berörde klient med advokat som gjort materialet
tillgängligt för oss.

Maj 1994

Birgitta, Cristina, Irène.

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Varje år omhändertas barn, som därmed separeras från sina biologiska föräldrar, med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. (LVU)

Norström & Thunved (1991 s 149) " Vård med stöd av lagen kan komma ifråga i två huvudfall, nämligen dels när brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet medför en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas (de sk miljöfallen), dels när den unge utsätter sig för en sådan risk genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende (de sk beteendefallen)." Dessa två huvudfall faller under §§ 2 och 3 LVU.

Tvångsomhändertagande av barn innebär ett stort ingrepp i familjers liv. Omhändertagandet måste vara väl underbyggt och utredningen måste göras så att den leder till ett sakligt och korrekt beslut.

I regeringsformen, 1 kap 9 § står;

"Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen skall i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttaga saklighet och opartiskhet."

Stora krav ställs på utredare/handläggare då sakligheten och rätts säkerheten är av stor betydelse i besluten. Subjektiva värderingar ingår ständigt, då lagen medger olika tolkningar och bedömningar av problemen. Genom att samhället försöker lösa ett problem kan man komma att skapa nya i stället.

Det är vanskligt för att inte säga omöjligt för handläggaren att skåda in i framtiden, vad som kan hända om man gör respektive inte gör ett ingrepp i en familj.

1.2 Syfte och definition

Vår uppfattning är att utredningar någonstans brister i saklighet och opartiskhet, samt innehåller både tankefel och värderingar som kan te sig förföljande ur ett klient och åskådarperspektiv. Ur myndighetsperspektivet kan dock detta ses som berättigad omsorg och kontroll.

Vårt syfte är att kritiskt granska en utredning som ligger till grund för ett omhändertagande jml 2 § LVU, för att undersöka om utredningen uppvisar några tecken på förföljande strategier och i så fall vilka.

Med förföljande strategier menar vi

"Mot personer riktade upprepade tanke och handlingsmönster som utifrån grundvärderingar om demokrati, rättsäkerhet, saklighet, självbestämmande och humanitet kan bedömas som inte acceptabla inom socialt arbete". Edvardsson (1989)

Vi vill utveckla definitionen vidare med att tillägga att det i viss mån kan vara ett medvetet handlingsätt då man har ett motiv t ex omhändertagande, kontroll, makt, repressalie eller annat motiv. Man utför ett målstyrt arbete som hämtar sin näring ur konflikter. Osakligheten beror inte bara på okunskap, lapsus, fabulering, god tro o s v, utan det finns något eller några motiv att vara osaklig.

1.3 Teori och tidigare forskning

Socialsekreteraren är i sin myndighetsutövning underordnad regeringsformens 1 kap 9 § där det står;

"Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen skall i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttaga saklighet och opartiskhet"

Detta innebär att kravet på socialtjänstens utredningar är hög. Utredningen skall uppfylla kravet på saklighet och objektivitet, vara väl underbyggda för att ett sakligt, korrekt beslut ska kunna fattas. Kravet gäller för all utredning, men är om möjligt ännu viktigare vid en utredning som kan leda till ett LVU-omhändertagande som innebär ett stort ingrepp i den enskildes och familjers liv.

Enligt JO (1978/79 s 173) bör en barnavårdsutredning kännetecknas av "saklighet och opartiskhet och av hänsyn till de som berörs av utredningen".

Clevesköld, L; Lundgren, L; Thunved, A (1992) preciserar detta närmare och menar att en utredning ska innehålla endast relevanta uppgifter och inte skvaller, överdrivna eller generaliserande uppgifter, vilket gör en sällning av referenternas uppgifter nödvändig. Utredningen bör inte innehålla känsloladdade eller värdeladdade uttryck, inte heller nedsättande omdömen om de som berörs av utredningen. Även vissa uppgifter som talar till den enskildes förmån måste redovisas i utredningen.

Edvardsson (1994) anser att utredarna har makten över urvalet av den information de samlar in om klienten/familjen, Genom att endast dokumentera negativ information i utredningen ger man Länsrätten ett budskap om att ett omhändertagande "måste" ske.

Edvardsson (1993, a,b,c) framhåller i sina sakkunnigyttranden de mest elementära saklighetsteoretiska aspekterna för en utredningstext.

Han pekar bl a på att uppgifterna i utredningen ska vara relevanta för utredningens frågeställning, vara källredovisade och kontrollerbara. Uppgifterna ska vara preciserade och markerade med osäkerhetsmarkörer om osäkerhet om uppgifternas korrekthet föreligger. Journalanteckningar bör vara daterade, både med datum för händelsen och datum för nedtecknandet och bestyrkta av uppgiftslämnaren. Motparten i t ex en vårdnadstvist ska få ta del av uppgifter om denne och få lämna sin version. Urvalet av uppgifter måste vara allsidigt och balanserat, inte ensidigt och tendensiöst. Uppgifter får inte heller undanhållas, hemlighållas eller liknande. Motsägelsefulla uppgifter måste hanteras sakligt och uppställda hypoteser måste prövas för och emot. Tolkningar måste prövas kritiskt så att inte tolkningsfelet "imperfecta enumeratio" dvs ofullständig uppräkningsräkning av möjliga tolkningar uppstår. Trankell (1967 s 130) har satt upp ett par huvudregler för tolkningsbedömning:

- I "Om en tolkning lämnar en väsentlig del av den föreliggande informationen oförklarad, kan denna tolkning inte anses ge en säkerställd riktig beskrivning av den bakomliggande verkligheten" .
- II "Om en tolkning skall kunna accepteras som en säkerställd riktig beskrivning av den bakomliggande verkligheten, måste den vara ensam om att ge en restlös och rimlig förklaring".

Vi tolkar dessa två huvudregler som att, tolkningen ska förklara alla eller nästan alla data samt vara ensam om att förklara dessa.

Naess (1971, kap 6) har upprättat sex saklighetsnormer, han menar att om en text bryter mot någon av dessa normer är den att betrakta som osaklig. Vi väljer att redovisa normerna som de sammanfattats av Gunnarsson, L; Johansson, C; Karlsson, C (1993 s 5 f)

- Norm ett "Man bör alltid hålla sig till ämnet även om det kan skada de egna intressena. Det innebär att det är osakligt att ta med uppgifter som inte är tillräckligt hållbara för att försvaga eller stödja en ståndpunkt i texten".
- Norm två "Ett uttalande som avser vara ett referat av någon annans åsikt bör vara neutralt. Referatet är naturligtvis kortare än originalet men detta innebär inte att man får förvränga lösryckta delar med resultatet att den lösryckta delen får en annan tolkning än vad som avsågs av uppgiftslämnaren".

- Norm tre "Uppgifterna bör inte redovisas på ett sådant sätt att det föreligger risk att läsaren missuppfattar uppgifterna. Uppgifterna får alltså inte vara sådana att läsaren kan tolka dem på ett annat sätt än författaren".
- Norm fyra "Man får inte tillskriva en person åsikter, utan att tala om att personen sannolikt skulle protestera eller utan att ange på vilka grunder man tillskriver personen åsikter som han eller hon nekar till".
- Norm fem "Man får inte medvetet i en beskrivning undanhålla fakta som kan vara av betydelse för att läsaren skall kunna bedömma hållbarheten eller relevansen av denna beskrivning. Man får inte heller medvetet framhäva vissa fakta eller på annat sätt redovisa uppgifter som gör att läsaren får en skev bild av det redovisade".
- Norm sex "Fakta bör presenteras på ett neutralt sätt och under neutrala betingelser. Utredarna bör inte redovisa värderingar för att stärka sina argument om dessa inte tillför något i sak. Utredarna bör inte heller redovisa neutrala uppgifter i tendensiösa sammanhang, då dessa tenderar att påverkas av tendensen i sammanhanget och därmed förlorar sin neutralitet".

Vi anser att alla sex normerna har hög relevans när det gäller LVU-utredningar. Det är enligt vår mening viktigt att uppgifterna i utredningarna är relevanta, neutrala, redovisade på ett korrekt och balanserat sätt samt att referenter också redovisas på ett neutralt sätt.

Ett osakligt förfarande vid utredningar verkar för att följande strategier uppkommer. Samhällssystemet har stor inverkan på människors beteende och värderingar (se t ex Ofstad 1979). Samhällskulturen överbetonar starkt att det är samhället och myndigheterna som vet bäst. Samhällsinvånarna lyder under den Lutherska piskan och Jantelagen och har en benägenhet att inrätta sig i ledet. Detta har till följd att man har svårt att tillåta avvikande åsikter och beteenden. Kulturen på många arbetsplatser uppvisar liknande fenomen (se t ex Moxnes 1981).

Maktförhållanden har en stor betydelse för samhällssystemet. De sträcker sig genom hela hierarkin från regering och riksdag till den lilla människan. Det handlar inte enbart om organisationens makt över t ex socialarbetaren utan även om den samhälleliga ekologins makt och påverkan på socialtjänstens organisation, vilket kan leda till snedvriden eller felaktig verklighetsuppfattning (se t ex Edvardsson 1986).

En process i myndigheternas hantering av omhändertagande ärenden är enligt Edvardsson (1989) den irrationella konsensusformering som sker inom och mellan myndigheter. Myndigheter tenderar att instämma med varandra utan att sakligt underlag berättigar till det och utan rimlig kritisk prövning. Moberg (1953) kallar detta för vänskapskorruption.

Moxnes (1981) menar att man blir straffad om man inte anpassar sig i systemet t ex om någon i arbetslaget har en annan ideologi än organisationen då finns stora risker att han blir utfrysad. Mathisen (1985) har funnit liknande tendenser han menar att systemet är självreglerande med en dold kontrollmekanism. Denna mekanism går ut på att endera anpassar man sig eller försöker hävda sin avvikande åsikt. Följden kan bli att man blir utesluten ur arbetsgemenskapen och förr eller senare lämnar systemet.

Enligt Lundgren (1984) utövar arbetsplatsgrupperna ett starkt tryck på den enskilde socialarbetaren, det är viktigare att samarbetet inom arbetsgruppen fungerar än samarbetet socialarbetare - klient.

Moxnes (1981, s 67) har i sin fallbeskrivning påvisat hur organisationen påverkar personalen. "Det är rimligt att anta att personalens placering i statushierarkin är nära knuten till den mängd ångest eller stress de upplever".

Vi ser inga hinder för att inte Moxnes forskningsresultat skulle kunna överföras till socialförvaltningens organisation. Vi vill hävda att socialsekreteraren är placerad långt ner i hierarkin, trots det har hon eller han till uppgift att ge underlag till beslut av stor dignitet. Ett beslut som t ex ett omhändertagande av barn, som många gånger är ett livsavgörande ingrepp i en familjs liv.

Mossberg-Mellgren (1991) refererar Agneta Starfelt, Göteborg som menar att socialtjänsten får agera som samhällets samvete och är upprättad bl a för att lätta på den samhälleliga ångesten och ansvaret för de utslagna och svaga. Socialsekreteraren är ofta bärare av denna ångest och förväntas lösa de problem som andra redan misslyckats med.

Claezon (1987, s 133) skriver bl a "Ångesten kan förstås också uppstå ur den välbekanta situationen då en nödvändig eller relevant placeringsresurs saknas d v s när socialsekreteraren upplever att samhället begär att hon ska utföra vissa arbetsuppgifter men samtidigt nekar henne adekvata resurser för detta".

I följande refererar vi Claezon (1987) som anser att det åligger socialsekreteraren att göra, inte bara rent rättsliga utan också svåra bedömningar av psykologisk art, då det gäller samspelet mellan barn och föräldrar. Begrepp som barnets bästa är svårt att definiera och lagen säger inte heller vad som är samhällets, respektive föräldrarnas ansvar. Det ställs stora krav på rättsäkerhet speciellt med tanke på vad ett ingrepp i en familj innebär.

Då socialtjänstlagen är vag i sin utformning ger den utrymme för både tolkningar och värderingar. En pressad arbetssituation p g a tidsbrist och brist på handledning samt att socialsekreteraren blir ensam om beslutet komplicerar det hela, även om hon har arbetskamrater att diskutera med.

Claezon hävdar också att de personliga erfarenheter som socialsekreteraren bär med sig, aktualiseras vid varje omhändertagande. Ångest inför beslut om en separation barn - föräldrar, medför problem utanför den professionella sfären och gör intrång i den privata. Självkännedom är självklart viktigt och att vara medveten om sina värderingar, och om att de påverkar bedömningar och därmed utredningar huruvida ett barn får illa eller ej.

Socialsekreteraren ställs inför den ångestskapande situationen där hon måste ta ställning till om det är bäst för barnet att vara kvar hos föräldrarna eller bli omhändertagen för att skyddas. Medvetenheten om hur skadlig en separation för barnet kan vara och insikten om att vara den som orsakar detta, verkar för att söka rättfärdiga beslutet så långt det är möjligt. Genom att begära in viktig information angående hemförhållanden, för den aktuella familjen, från andra myndigheter tror sig socialsekreteraren få underlag för sitt beslut.

En risk enligt (Edvardsson 1989; Hayakawa 1964) för en okritisk socialsekreterare kan vara att sätta för stor tilltro till, exempelvis en anmälare. En anmälare kan ligga i konflikt med den anmälda och kan vara alltför kritisk och sätta för snäva gränser för andra människors beteende. Ett förfaringsätt som kan te sig förföljande.

Enligt stämplingsteorin kan t ex en klient som inte tar till sig myndighetens förslag bli stämplad som besvärlig och ej samarbetsvillig. Angelöv & Jonsson (1990) menar att det som ses som avvikande beteende bestäms av de som besitter makten d v s "Avvikande beteende skapas av en grupp som bestämmer regler och sedan tillämpar dessa på en annan grupp." (s 156) Se även Flyvbjerg (1993)

Edvardsson (1991) menar "Kanske skulle vi kunna säga att organisationernas grova patologi i kombination med maktmedlen gör det möjligt för en del socialarbetare i tron att man agerar för människors bästa omedvetet förfölja och bryta ner människor." (s 173) Edvardsson betonar också bristen på kritisk insyn och på effektiv kontroll från länstyrelsernas sociala avdelning och socialstyrelsen. Han menar att organisationens patologi får existera utan invändningar eller granskning från tillsynsmyndigheter.

Minnesfel uppstår mycket lätt då olika faktorer påverkar vårt minne. Som mest klarar minnet av att hantera ca 7 + 2 informationsenheter samtidigt i huvudet. Enligt Nystedt, L (1972). "tillförlitligheten i bedömningar kan bli lägre, när mängden information i beslutsunderlaget överstiger bedömarens förmåga att hantera den."

Minnet påverkas dessutom av förhandsuppgifter, fördomar samt att minnet är aktivt. Minnesbilden ändras hela tiden, man har en tendens att fylla i luckor, logiskt och psykologiskt, vilket innebär att det alltid förekommer fel i minnesbilden. (se t ex Trankell 1967; Smith 1986)

Efterhandskonstruktioner kan leda till fabulering d v s bland annat successiv stegrad säkerhet. (se Scharnberg 1992) Fabulering är inte avsiktligt utan kan uppkomma genom att man utgår från en förföreställning eller att man har enligt Scharnberg vissa autentiska evidens som sedan modifierats. Här har också utsagegenerationen betydelse d v s utsagan (källan) säger en bråkdel av något som sedan tenderar att växa, för att så småningom bli sanningar.

Frågor och på vilket sätt frågorna ställs, inverkar också på minnet.

Hög arbetsbelastning och stress kan allvarligt försämra tankeoperationerna och handlingarnas kvalitet sjunker. (se Edvardsson 1984) För att förstå människors beteenden tillskriver vi dem orsaker, attribution. Ett vanligt tankefel är det fundamentala attributionsfelet d v s man tillskriver en person ett situationsbeteende som en personens egenskap. (Edvardsson 1989)

Ett annat vanligt tankefel är när en myndighet anser sig ha rätt i sin myndighetsutövning, man ägnar sig åt "overconfidence" m a o man har en överdriven tro på sig själv och sitt kunnande, (se Yate 1990) Man ser inte kritiskt på sitt eget agerande. I utredningssammanhang är överproblematisering ett vanligt tankefel. Man ser eller söker problem där de inte finns. Det kan även yttra sig i att befintliga problem förstoras. Att blåsa upp och förstora upp händelser s k "bolstering" är enligt (Janis & Mann, 1977, s 79, Edvardsson 1989) ett icke ovanligt fenomen i utredningssammanhang.

"Inom beslutsforskningen har konstaterats att när ett handlingsalternativ väl valts så uppkommer psykologiska processer som överdriver det valda alternativets fördelar." (se Edvardsson 1989)

"Confirmation bias" (se t ex Pyszczynski, T & Greenberg, T 1987) är något som förekommer när man vill konfirmera sin egen övertygelse om att det beslut man står i begrepp att ta är välgrundat. Man söker/har sökt enbart information som leder till det mål man vill nå. Det innebär att man inte gör någon kritisk granskning, med för eller emot prövning.

Det finns i dagsläget relativt lite oberoende forskning kring utredningsmetodik. De forskningsresultat som finns visar genomgående att det (speciellt i LVU-utredningar) framkommer brister i avseende saklighet och opartiskhet. Det framkommer även att klientperspektivet och helhetssynen är starkt minimerat. Tillskrivning av negativa egenskaper till klienten förekommer i stor utsträckning. Klientens resurser är mycket knapphändigt redovisade. Ett överdrivet felsökande när det gäller klientens beteende och egenskaper ägnas ett stort utrymme. I allmänhet omfattas utredningarna av ett mycket stort antal sidor.

Claezon (1987) har i sin genomgång av utredningar funnit att det var i huvudsak negativa fakta som dokumenterats, både om föräldrar och barn. Hon ansåg att en uppenbar brist fanns mellan information och ställningstagande för eller emot omhändertagandet. (slutsats följer ej på premisser) Claezon menar vidare att utredarna använder språket som en effektiv bakgrund till de negativa exemplen. Claezon är hård i sin kritik när hon skriver "beteckningen utredning" är egentligen missvisande "tillrättalagd bevisföring" syns mig vara ett begrepp med större relevans". (s 117)

Hollander (1985) fann i sin undersökning av 352 st fall, att referenser av positiv art ofta saknades eller inte ansågs viktiga. Utredare såg mycket till vårdnadshavarens psykiska situation, eventuella tidigare problem och missbruk. Utlåtanden från psykologer och läkare fanns dock oftast med i utredningarna och hade en central betydelse. Hollander fann även att utredningarna bestod av stora mängder material, men att det var ostrukturerat och bestod mestadels av negativ information. Materialet verkade närmast ha karaktären av plädering för ett omhändertagande.

Andersson, Eriksson & Pettersson (1984) har i sin kritiska granskning av tolv LVU-utredningar kommit fram till att utredningarna innehåller grova brister avseende saklighet och opartiskhet. Utredarna avhåller sig ifrån att ta fram och utveckla enskildas resurser. Klientperspektivet är minimerat. Övervägande bedöms utredningarna ha allvarliga preciseringsbrister.

Även när det gäller källredovisning påpekar författarna stora brister. Dessa brister betonar författarna starkt då de anser dem som de allvarligaste saklighets aspekterna. Författarna anser att om dessa undvikits kunde tolkningsproblem och generaliseringar förhindrats.

Edvardsson (bl a 1986; 1989; 1993a) har funnit att sociala utredningar oftast saknar frågeställningar/hypoteser. Brister framkommer också vad det gäller källredovisning, källkritik och preciseringar. Utredningarna innehåller tankefel och tolkningsfelet imperfecta enumeratio. Dessutom saknar utredningarna i stor utsträckning kontroller och bestyrkanden av uppgiftslämnare. Då utredningarna även varit osakliga, saknat helhets-syn och innehållit en stor del negativt material, betraktar Edvardsson utredningarna som partsinlagor och jämför med propagandatext, med hänsyn till det skeva urvalet, de vaga evidensen och det övertalande syftet.

Enligt Edvardsson kan konsekvensen av bristande kritiskt tänkande både från socialarbetaren och från organisationens sida, bli den att förföljande strategier uppkommer. Genom att utgå från en vi och de syn samt en övertro på myndighetens klokhet 'kör man över klienten', vilket leder till att man överbetonar samhällets resurser istället för klientens.

I Edvardssons (1989, 1991) granskning av omhändertagande fall har det framkommit ett 40-tal strategier som kan te sig förföljande ur ett klientperspektiv. De strategier Edvardsson funnit används av utredare för att nå vissa uppsatta mål.

Ett syfte kan vara att t ex övertyga, tillrättalägga eller att rättfärdiga myndighetens handlande. Sådana strategier kan t ex vara: att minimera klientperspektivet, den förutsättande strategin, glidnings strategin (från misstanke till att det faktiskt hänt), uppblåsning (bolstering), erkänn inte fel/myten om fullkomlighet, de ständiga påminnelsernas strategi, kvantitativa strategin, undanhållande av information.

Strategierna kan också ha som syfte att få klienten att framstå i negativt ljus. Genom dessa strategier försätter man klienten i sådana situationer som får klienten att agera/bete sig på sådant sätt att det sedan får till följd att myndigheten vänder detta mot klienten. Exempel provokativa strategin, att utnyttja och förstora upp händelser, högre krav på klienten än på andra, dramaturgiska strategin, patologisering. Genom att använda sig av olika strategier att dokumentera i utredningen kan man också få klienten att på olika sätt framstå som "dålig" i olika avseenden, exempel på sådana strategier kan vara; negativ sammanhangsbetingad tolkning, vaghetsstrategin (diffus information), associativ antydande teknik.

Edvardsson har också funnit att om myndigheten inte når sitt uppsatta mål med hjälp av dessa strategier så förekommer även byten av felsökningsområde d v s att man växlar mellan att söka och tillskriva fel hos medlemmarna i den aktuella familjen. Det förekommer att man byter tema exempelvis från misshandel till incest.

2 METOD.

Det material vi använt oss av i vårt uppsatsarbete består av en tjock samling dokument som vi fått tillgång till via en advokat, efter förslag från vår handledare.

Advokaten har efter tillåtelse från sin klient överlämnat handlingarna till oss. Vi har även haft kontakt med den berörda modern för ett personligt godkännande.

För att få en helhetsbild av fallet har vi läst igenom samtligt material, som bl a består av sociala utredningar, domslut, inlagor från advokat, domstolsöverklaganden och referensbrev.

Utifrån det genomlästa materialet har vi gjort ett urval. Urvalet består av det mest centrala dokumentet d v s en utredning angående ansökan om vård jml 2 § LVU och dess bilagor. Bilagorna består av utlåtanden från daghem, utredningshem, psykolog, läkare och barnsjukhus.

Utredningen omfattar knappt 24 sidor och bilagorna 25 sidor. Vi har koncentrerat oss på att granska socialtjänstens LVU-utredning och kommer att referera till övriga dokument när vi finner det nödvändigt, både från bilagor som bifogats till Länsrätten samt dokument som advokaten använt.

Vi har granskat materialet ur ett utredningsmetodiskt perspektiv och vi har inte haft för avsikt att ta ställning till om utredarnas ansökan om vård jml 2 § LVU är rätt eller fel.

2.1 Tillvägagångsätt

För att få en bättre grund att stå på inför vår fallanalys, påbörjade vi vårt uppsatsarbete med litteraturstudier, parallellt med detta började vi granska utredningen för att undersöka om den innehöll t ex tankefel, speciella mönster eller strategier som kunde te sig förföljande. Detta gjorde vi var för sig för att undvika påverkan.

Som ett andra steg sorterade vi upp de strategier, mönster eller tankefel vi funnit och som påminde om varandra. De mönster som upprepats eller som vi ansett vara av betydelse sorterade vi upp i olika kategorier. För att en händelse skulle sorteras in i en kategori måste den ha observerats av två stycken i gruppen. Här endast en noterat händelsen har vi gått tillbaka in i utredningen för att granska det avsnittet ytterligare, för att se om vi förbigått något.

2.2 Presentation

På grund av sekretesskäl har vi ändrat namnen på de berörda i utredningen, Vi har även ändrat tiden/datum för olika händelser.

När vi i uppsatsen skriver utredningen är det alltid den aktuella LVU-utredningen som avses. När vi skriver utredarna menar vi alltid de två socialsekreterare som skrivit utredningen.

De citat som förekommer i uppsatsen är exakt återgivna, med det undantaget att vi ersatt namnen med fingerade namn.

2.3 För- och nackdelar

En fördel för oss i vårt arbete har varit att vi haft tillgång till materialet under hela arbetets gång, har något varit oklart har vi kunnat gå tillbaka i utredningen för att få klarhet. En annan fördel är att vi som undersökare ej kunnat påverka materialet vi förfogat över, eftersom det redan var skrivet. Detta är framförallt viktigt vid granskningen av utredningen. En undersökningsmetodisk fördel är att utredarna säkerligen inte väntat sig en kritisk granskning av sin handläggning av ärendet och sin utredning.

En nackdel är att det inte går att få klarlagt om i dokumenten anförda uppgifter är korrekta. Vi vet inte vilka och hur många uppgifter som är felaktiga. Vi vet inte heller särskilt väl, vilka specifika uppgifter som kan ha undanhållits.

3 FALLBESKRIVNING

Karin och Bengt separerade hösten 1991. De har gemensam vårdnad om Emil (6 år) och Ida (3 år). Beträffande Oskar (11 år), Karins son från ett tidigare äktenskap, har Karin gemensam vårdnad med Oskars far Per Gustafsson.

Familjen blir aktuell hos de sociala myndigheterna hösten 90. En anmälan inkommer från skolan angående Oskar. Misstankar finns att han behandlas illa i hemmet. Vid samtal med modern säger hon att styvfadern behandlar Oskar bryskt, hårdhänt, och hånfullt. Karin berättar att hon också blivit slagen och visar upp kraftiga blåmärken på benen och armarna. Oskar medger att styvfadern behandlar honom illa.

En polisanmälan görs angående misstänkt barnmisshandel av Oskar. Förundersökningen läggs dock ned på grund av att brott ej kunde styrkas (hösten 91). Bengt blir däremot fälld för misshandel av Karin med böter som straffpåföljd.

Våren 91 anmäler förståndaren på Emils daghem, att Karin inför personalen givit Emil en örfil och knuffat honom så att han ramlat.

Karin och Bengt beslutar sig för att separera hösten 91. Emil och Ida bor kvar hos Karin och träffar Bengt regelbundet.

Januari 92 tar förståndaren på barnens nya daghem kontakt med socialtjänsten, då man sett nya och gamla blåmärken på Emil. Han har även tidigare under hösten haft blåmärken. Personalen tar upp detta med modern. Efter denna händelse lyckas man inte få någon kontakt med Karin.

Då barnen utan sjukanmälan varit borta från daghemmet en tid, gör utredarna ett hembesök hos fadern och finner Emil och Ida där. Emil har två tydliga blåmärken, ett i ansiktet och ett på armen. Utredarna gör en polisanmälan angående misstänkt barnmisshandel, med anledning av att Karin tidigare givit Emil en örfil, beslutar man att barnen ska placeras hos fadern.

Två veckor senare beslutar Länsrätten att inte verkställa beslutet om omedelbart omhändertagande och barnen flyttar hem till Karin igen.

Höstterminen 92 börjar Emil och Ida på ett nytt daghem. Karin har efter separationen från Bengt flyttat till en ny lägenhet.

Senhösten 92 avslutas utredningen, då inga nya anmälningar inkommit och ingen av föräldrarna hörts av med eventuell oro för barnen.

December 92 inkommer till socialtjänsten en anmälan från barnens nya daghem. Anledningen är personalens "oro" för Emil då han uppvisar ett nervöst beteende.

Mars 93 tar personalen på Emils daghem kontakt med socialtjänsten. De upptäcker ett blåmärke på Emil då han återkommer till daghemmet efter en veckas frånvaro utan sjuk-anmälan eller annan förklaring av föräldrarna. Personalen lägger speciellt märke till ett blåroött märke på Emils hals. Utredarna beslutar att låta läkarundersöka Emil. Karin vägrar att delta i någon läkarundersökning, hon klär på barnen och lämnar daghemmet.

Samma dag kontaktas ordföranden i socialnämnden, för ett beslut om ett omedelbart omhändertagande jml 6 § LVU av Emil. Länsrätten fastställer detta beslut tio dagar senare.

Karin överklagar beslutet och håller under tiden ärendet ska avgöras i Kammarrätten Emil gömd på okänd adress.

Kammarrätten avslår Karins överklagande våren 93. Karin låter meddela utredarna att de kan hämta Emil för en placering på utredningshem.

Socialnämnden ansöker om vård hos Länsrätten jml 2 § LVU gällande Emil, vilket Länsrätten fastställer.

Karin överklagar till Kammarrätten.

3.1 Aktörer i ärendet

Utredningen gäller hela familjen men i huvudsak koncentrerad på ett av barnen, mellanbarnet, då han enligt utredarna och daghempersonalen uppvisar ett oroligt beteende.

- Fyra utredare har varit inkopplade på fallet, en av dem har funnits med under hela utredningstiden.

- Personal från tre olika daghem har stor betydelse när det gäller kontakten till utredarna på socialtjänsten.

- En samordnare inom barnomsorgen för barn med behov av särskilt stöd, finns med under hela tiden.

- En sjuksköterska från BVC lämnar uppgifter om barnen från åren 1988-92.

- Från ett barnsjukhus förekommer ett utlåtande från barnläkare och barnpsykolog.

- På moderns begäran finns även en fristående barn- och ungdomspsykolog inkopplad.

4. SOCIALTJÄNSTENS UTREDNING

Vid samtal med advokat x framkommer att, både han och modern anser att socialtjänsten genom sitt ständiga utredande av Emil agerar förföljande gentemot familjen.

I nedanstående granskning har vi tagit upp de för oss tydligaste förföljande strategierna. Huvudsakligen använder vi oss av Bo Edvardssons definitioner av förföljande strategier, (se Edvardsson 1989) med tillhörande förklaringar, men vi har också upptäckt andra strategier i vårt material. Vi vill dock påpeka att strategierna är ibland svåra att särskilja och i vissa fall går in i varandra. Det händer att samma händelse återkommer i de olika strategierna, då vi ser dem ur olika dimensioner.

4.1 Kvantitativ strategi

Om det finns ytterst lite konkret, som talar för (i det här fallet) misshandel, kan en strategi vara att samla på sig så mycket uppgifter som möjligt, för att genomdriva sitt förslag till beslut.

Tanken med en kvantitativt stor utredning är att den ska ge intryck av att vara väl genomarbetad. Uppgifter har samlats in angående familjen, till största delen om Karin, då hon anses vara upphov till att framförallt Emil far illa. Man har använt sig av gamla utredningar, BVC-journaler (barnvårdscentral) samt utlåtanden från experter.

Utredningen omfattar 24 sidor, utredningens uppställning redovisas i bilaga 1. Dessutom medföljer 25 sidor som bilagor till länsrätten, bl a yttranden från daghem, utredningshem, psykologutlåtanden och läkarintyg.

En stor del av utredningen upptas av referentutlåtanden, där utredarna gjort urval ur dessa, som upptas på ca åtta sidor. Urvalet består av mycket negativt material om Karin. Triviala händelser är noggrant dokumenterade. Karins sätt att uttrycka sig verbalt och hennes sätt att bete sig (speciellt i provocerade situationer) återkommer ständigt i utredningen. Att Karin upplevs som samarbetsovillig upprepas på ca 20 ställen i utredningen.

Daghemspersonal tillåts spekulera kring Emils blåmärken och beteenden, utan att varken de eller utredarna funderar över basfrekvensen angående blåmärken. Hur vanligt förekommande är det med blåmärken på en aktiv liten kille?

Vi anser att en stor utredning volymmässigt, inte behöver betyda bra kvalitet. Det säger inget om huruvida utredarna har genomfört ett välarbetat beslutsunderlag eller ej. I "vår" utredning råder en viss förvirring skulle vi vilja påstå.

4.2 Maktens definition av verkligheten

Karin anses inte samarbetsvillig bl a för att hon inte ställer upp på utredarnas förslag, att tillsammans med familjen bo på ett behandlingshem för familjer i kris. Karin vill inte heller ställa upp på det antal stödsamtal för familjen som utredarna bestämt, med syfte att stödja föräldrarna i sin föräldraroll.

Utredarna ser på Karins situation utifrån "maktens definition av verkligheten" (jfr Flyvbjerg 1993) och använder sig av språkschabloner som; "behandling, kris, stöd, stödja", i stället för att ha samtal om situationen eller liknande. Det verkar som dessa språkschabloner har till syfte att "ragga klienter" inom den rådande organisationskulturen, i stället för att beakta klientperspektivet.

Vi frågar oss om inte krav som stödsamtal i syfte att stödja i föräldrarollen, vistelse på behandlingshem för familjer i kris, ställs som en slags maktutövning och provokation, d v s innerst inne kan det vara så att utredarna vet att detta kommer Karin inte att ställa upp på och då kan det användas emot henne till att skärpa kontrollen på annat sätt t ex omhändertagande.

Skulle Karin ställa upp på utredarnas förslag, så blir hon definierad som familj i kris och en som behöver stödsamtal.

Ställer Karin inte upp på detta "erbjudande" så stämplas hon som samarbetsovillig, utifrån "maktens definition av verkligheten".

4.3 Anmäla utifrån triviala tecken strategi

Makten försöker definiera triviala fenomen, som misshandel.

Daghemspersonalen tar kontakt med socialtjänsten med anledning av att barnen uteblir från daghemmet utan att meddela varför. Misstänker man här att något hänt barnen? Att vara inskriven på daghem innebär inte närvaroplikt.

Anmälningar görs utifrån att Emil har blåmärken. Om det vore så att daghemspersonal skulle göra anmälningar utifrån att barn uppvisar blåmärken och alla andra incidenter som uppkommer på ett daghem, skulle det troligen bli många anmälningar. Vi finner att det är på sin plats att fundera över hur basfrekvensen ser ut på ett daghem. Hur vanligt är det med blåmärken på barn? Var på kroppen är blåmärkena placerade i så fall? Har de andra barnen på daghemmet liknande blåmärken? Kan det vara så att lekredskapen på daghemmet gör att blåmärken uppstår ? o s v.

4.4 Total kontroll strategi

Daghemmet har anspråk på att veta allt.

"Barnen hade inte varit på daghemmet vecka...Personalen visste inte varför och de hade gjort flera försök att nå föräldrarna"

"personalen visste inte varför" hur långt får man gå i människors integritet? Har personalen rätt att få veta allt? Dessutom säger man att man gjort "flera försök att nå föräldrarna".

Här anar vi ett fabuleringsförsök då vi med säkerhet vet att åtminstone modern har telefon. Praxis är väl också att daghemmet har ett telefonnummer där det går att nå föräldrarna, om något skulle hända barnen.

Daghemspersonalens ovisshet om varför inte barnen var på daghemmet, fick till följd att man tog kontakt med socialtjänsten, som resulterade i att utredarna gjorde ett hembesök hos fadern och fann Emil och Ida där. Enligt fadern var barnen sjuka och av den anledningen fått stanna hemma från daghemmet.

4.5 Betona myndigheters resurser

Man framhåller myndigheters resurser och undanhåller klientens egna.

I utredningen finns upptaget att utredarna kontaktat den psykolog som Karin på eget initiativ tagit kontakt med. Utredarna skriver inget om vad psykologen kom fram till beträffande Emil eller hur han såg på relationen mellan modern och barnen.

Vi anser att utredarna förbiser, inte räknar med Karins egna resurser. De resurser som utredarna tar upp är enbart samhällets/myndigheternas resurser.

"Det är utredarnas bedömning att Emil behöver placeras i familjehem. Han behöver även kvalificerad behandling för de svårigheter han uppvisat."

De som beskrivit Emils svårigheter är daghemspersonal, behandlingspersonal på ett utredningshem samt en anlita psykolog. Det är dessa utlåtanden som utredarna tagit upp i utredningen och som enligt vår uppfattning stämmer överens med utredarnas misstanke om att Karin misshandlar Emil.

Som vi ovan påvisat undviker utredarna att ta med de utlåtanden av läkare och barnpsykologer etc som haft en avvikande åsikt angående Karin Och Emil.

4.6 Övertro på egna experter

Man tror på experter utan att kritiskt granska deras utlåtanden och vittnesmål. Enligt Sjöberg (1989) "Experter har i många sammanhang en hög trovärdighet".

I den utredning vi granskat figurerar tre olika psykologer, där en av dem fått stort utrymme i utredningen, medan bedömningarna från de två andra psykologerna omnämns på några få rader.

Psykolog nummer ett, den kvinnliga psykolog som anlåtats av utredningshemmet, dit Emil förts efter ett omedelbart omhändertagande, säger efter att ha träffat honom fem gånger; "Vad Emil i första hand behöver är stabila, varma och in-kännande föräldrafigurer och jag kan tyvärr inte se något spår av att han upplever sina föräldrar så - de är snarare icke-existerande eller rent av skrämmande som de framträder i de projektiva testen".

Detta uttalande görs utan att psykologen träffat Emils föräldrar eller studerat Emil tillsammans med dem. Hon har ingen aning om hur Emils relation med föräldrarna ser ut. De projektiva testen som psykologen talar om preciseras inte. Vilken tillförlitlighet och validitet har de?

Sjöberg (1989) säger, "Det finns bokstavligen tusentals forskningsrapporter som visar att projektiva test saknar värde för prognoser av hur enskilda individer kommer att bete sig eller för diagnoser av hur de är beskaffade. Tendensen tycks snarast vara en ökad tilltro till gamla av forskningen för länge sedan avfärdade metoden som Rochardtestet och grafologi".

Bedömningen av Emil görs då han vistas, med den stress det innebär, i en främmande miljö och tillsammans med okända människor. Ingenstans i utlåtandet framkommer att Emil separerats från sin mor under dramatiska former och sedan hållits kvar på utredningshemmet under psykologens hela utredningstid.

Värt att notera är att, psykologen som beställts av utredningshemmet för att göra en bedömning av Emil, refereras/citeras på två A4-sidor (ca 100 rader) i utredningen. Det som tagits upp angående Emils beteende verkar ha till avsikt att påvisa att Emil varit illa under en längre tid. Efter att vi studerat psykologens utlåtande i sin helhet, som består av knappt fem A4-sidor, frågar vi oss om det inte finns en övertro på experter. En universitetslektor i psykologi säger i sitt yttrande över den kvinnliga psykologens utredningsmetodik följande; "Den här granskade handlingen strider enligt min bedömning klart mot kravet på "opartiskhet och saklighet" i grundlagen (RF 1 kap, 9 §). Yttrandet utmärks av extrem omedvetenhet om fundamentala krav vid utredningsmetodik och av extrem osaklighet. Yttrandet bör inte komma till användning som underlag för beslut vid socialnämnd/socialförvaltning eller i domstol".

4.7 Resursundanhållande

Att utreda människors egna resurser ter sig i ett följande sammanhang inte alls så viktigt, som att söka dokumentera så mycket brister som möjligt. (Edvardsson 1989)

Hollander (1985, s 286) har funnit att "utredningsmaterial präglas av få uppgifter som kunde anses belysa resurser och utvecklingsmöjligheter i familjerna".

Clevesköld m fl, (1992) refererar Bramstäng och säger att "även uppgifter som talar till den enskildes förmån måste redovisas i utredningen vilket i synnerhet är betydelsefullt i sådana situationer där fråga om tvångsingripande kan aktualiseras".

I socialtjänstlagens första paragraf, andra stycket anger man formerna för verksamhetens bedrivande. Här framhålls vikten av att beakta den enskildes ansvar för sin sociala situation, vilket innebär att socialtjänsten inte ska ta över detta ansvar utan de ska frigöra och utveckla den enskildes egna resurser.

De resurser som i utredningen tas upp angående Karin får plats på två rader.

"Den praktiska vården av barnen, vad gäller mat, kläder och hygien fungerar, så vitt utredarna känner till"

Man bortser från att Karin är en kvinna som försörjer sig själv och sina barn. Karin har förmågan att ta kontakt med olika myndigheter när hon anser det påkallat. Hon har även ett väl fungerande nätverk av släkt och vänner. Nätverket har man ej tagit med som någon resurs. Karins mor har under två års tid bott varannan vecka tillsammans med familjen, därmed har hon troligtvis haft en god insyn i hur familjen fungerat. Utredarna hade kunnat inhämta information från Karins mor angående familjen. Karins arbetskamrater har inte hörts. Utredarna har försökt att få kontakt med Karins före detta man men inte lyckats.

Språkligt använder sig utredarna här av osäkerhetsmarkörer "så vitt utredarna känner till", när det gäller positiva uppgifter angående Karin. I samband med negativa uppgifter däremot använder man inte vid något tillfälle dessa osäkerhetsmarkörer. Genom att inte använda sig av osäkerhetsmarkörer uttalar man sig på ett självsäkert sätt. Man har redan i ett tidigt skede bestämt sig för att Karin är en "dålig mor".

I den sammanställning som ett större barnsjukhus gjort beträffande Emil, framkommer bl a att Emils beteende, begåvning och motorik ryms inom normalvarianten. Undersökningen gjordes av barnneurolog, barnsjukgymnast, lekterapeut och barnpsykolog. Vid bedömningen framkom vidare att han lätt blir uppvarvad och överaktiv.

Anteckningarna fortsätter;

"Emil ger sig ut på upptäcksfärd men kommer med jämna mellanrum tillbaka och kryper upp i mammas knä och kontakten mellan mor och barn ser fin ut".

I anteckningarna kan man också läsa att modern har förmågan att stötta Emil under undersökningarna. Detta tas inte med i utredningen. Sammanställningen från barnsjukhuset tas upp på fyra rader i utredningen, då med det som kan ses som negativt för Emil.

4.8 Undanhållande av information

Undanhållande av information, kan ses som ett led i "confirmation bias". Defensivt undvikande av information kan förekomma vid heta beslutsprocesser (se Edvardsson, 1984 som refererar Janis & Mann)

Karin har genom sitt juridiska ombud anlitat en psykolog för att få en bedömning av Emil. Kontakten har bestått av telefonsamtal dessutom har psykologen gjort ett omfattande hembesök för att göra en bedömning av modern och barnen samt deras relation och senare ett besök på psykologens mottagning i samband med Emils "rispa på halsen".

Psykologen skriver i sin bedömning att vid hembesöket fann han inget anmärkningsvärt "utan jag uppfattade relationen mellan barnen sinsemellan och med modern som god". Han avslutar bedömningen med följande ord "som kliniker skulle jag för min del inte vara rädd att låta Emil och hans syskon vara hemma hos sin mor".

Vi kan inte med säkerhet säga att utredarna tagit del av hela psykologutlåtandet. Vad som framkommer i utredningen är att utredarna haft kontakt med psykologen, men det framgår ej om det skett per telefon, brev eller personlig kontakt.

Det som finns dokumenterat är ett referat på 11 rader, där det står beskrivet hur många gånger psykologen träffat modern och var. Ingenting om psykologens bedömning. Kan detta vara medvetet undanhållande av information p g a att psykologutlåtandet går emot daghemspersonalens och utredarnas åsikter?

Det finns även en tredje psykologbedömning, som utförts på anmodan av BVC, bedömningen gjordes av en kvinnlig barnpsykolog på ett större barnsjukhus. Hon träffade Emil tillsammans med modern två gånger. Vi citerar ur sjukhusjournalen;

"Psykologen träffar Emil och har samtal med modern. Hon tycker att Emil har fin kontakt med sin mor, men att det är en lätt uppvarvad gosse som inte riktigt vet var hans kropp slutar och därför slår i armar och ben".

Uttalandet är antagligen ett referat, sammanställt av barnläkare som undertecknat journalutskriften. (vår anm)

Denna psykolog har bekräftat vad psykologen modern anlitat anser och vad dessutom sägs i fyra referentbrev om att Karin har ett bra förhållande till sina barn. Psykologutlåtandet från barnpsykiatri bekräftat att Emil har lätt att slå i armar och ben, som enligt vår bedömning kan vara förklaringen till hans många blåmärken. Utlåtandet sändes på moderns anmodan till socialtjänsten. Utredarna berör denna bedömning med sammanlagt 13 rader och tar bl a upp konflikten mellan modern och daghemspersonalen. Ingenting dokumenteras om vad som framkommit om relationerna mellan Emil och modern. Kan vi här ana ett ytterligare fall av undanhållande av information?

4.9 Ignorera klientperspektivet

Utredningarna bör innehålla grundliga redovisningar av klienternas synpunkter, kritik och förslag. Edvardsson (1989)

Enligt Naess (1971, kap 6) saklighetsnorm fem som sammanfattas av Gunnarsson m fl (1993 s 6) "Man får inte medvetet i en beskrivning undanhålla fakta som kan vara av betydelse för att läsaren skall kunna bedömma hållbarheten eller relevansen av denna beskrivning".

Edvardsson (1993, a s 7) "Till elementär saklighet hör naturligtvis också att uppgifter inte undanhålls, hemlighålls eller liknande".

Clevesköld (1992 s 96) refererar Bramstäng. "Även uppgifter som talar till den enskildes förmån måste redovisas i utredningen vilket i synnerhet är betydelsefullt i sådana situationer där fråga om tvångsingripande kan aktualiseras."

Modern har på flera ställen i utredningen givit förklaringar både på Emils blåmärken och beteenden. Dessa förklaringar dokumenteras men ges ingen större dignitet, verkar närmast förbises av utredarna. Några exempel som påvisar detta är bl a:

- Utredarnas önskan är att barnen ska bo hos fadern, då modern anmälts för misstänkt barnmisshandel. Utredarna tar ingen hänsyn till när Karin säger att det är fadern som är hård mot pojkarna.

- Personalen på daghemmet anser att Emil mår sämre igen. Emil säger att det är de andra barnen på daghemmet som slår honom. Modern säger att fadern flyttat hem igen, han stressar barnen då han lämnar dem på morgonen. Karin menar att det kan även bero på de relationsproblem som finns mellan föräldrarna.

- Utredarna ringer Karin angående Emils beteende utifrån daghemmets anmälan. Karin säger att anledningen till att Emil är nervös beror på att fadern påverkar pojken genom att smutskasta henne. Styvfadern hotar och slår äldste pojken enligt pojken själv. Han låser också in sig på sitt rum så fort styvfadern kommer hem.

- Modern håller Emil gömd, skriker att utredarna förföljer henne, hon säger att det är Bengt som slår.

Äldste pojken far refereras i utredningen, han berättar att han uppfattat Bengt som negativt inställd till Emil och dessutom aggressiv mot Karin.

- Emil upprepar gråtande "jag vill inte till barnhem, det är pappa som slår mig".

Vi anser att man ignorerat klientperspektivet genom att man inte tagit moderns förklaringar på allvar. Vi finner det också anmärkningsvärt att utredarna inte ytterligare undersöker påståendet från modern och Emil, att det är fadern som slår och är hård och brysk och inte tar sig tid med barnen på morgonen. Vi anser att den viktigaste informationen får man från barnen och föräldrarna. I utredningen kan man inte upptäcka någonstans att man tagit upp dessa frågor med fadern, de finns i så fall inte dokumenterade.

I stället har man satt sin tilltro till utlåtandet från personalen på utredningshemmets barnavdelning, samt den psykbedömning som begärts av utredningshemmet, som gjordes av en "erfaren psykolog".

Här måste vi fråga oss, vad som är normalt för en sex-års pojke. Personalen på utredningshemmet beskriver Emil som en "liten pojke" medan psykologen kallar honom "storväxt".

4.10 Provokativ strategi

Den provokativa strategin finns i myndigheters arbetssätt, som för många människor ter sig tämligen aggressivt, både vad gäller intrång på privat revir t ex krav på hembesök och genom uppträdande och språk i övrigt. (Edvardsson 1989)

En självklar konsekvens av den provokativa strategin är att människor känner sig utsatta och därför kan bete sig konstigt som t ex Karin vid utredarnas spontana hembesök, då hon knuffade ut dem.

Denna händelse föregås av att när Karin ska hämta sina barn på daghemmet, så är barnen redan hämtade. Hon får inget besked om var barnen finns. Karin ringer upp socialjouren. Hon är orolig för att barnen omhändertagits av de sociala myndigheterna. Karin får till svar att de befinner sig hos fadern.

Vi citerar utredningen angående händelsen:

"Med anledning av Karins agerande gjorde utredarna ett spontant hembesök. Modern ville inte ta emot utredarna och ej heller

följa med till kontoret för att samtala. Hon gick med på att talas vid i hallen och upplyste om att hon samma dag skulle hämta hem barnen. Utredarna försökte förklara varför det var önskvärt att barnen för tillfället skulle vara hos sin far och varför det gjorts en polisanmälan utifrån daghemmets iakttagelser och familjens bakgrund när det gäller användandet av våld. Då vänder sig plötsligt modern ursinnigt mot en av utredarna och sade "du kan få ett blåmärke om du inte....."

Detta noteras och vänds mot Karin.

Något som vi också ser som provocerande är att ständigt vara iakttagen.

Då Karin besöker Emil i samband med att Emil befinner sig på ett utredningshem för bedömning, iakttas hon hela tiden av personalen.

Karin brister vid ett tillfälle i sin behärskning, detta noteras av personalen:

"Karin talade om för personalen hur hemsk socialtjänsten var, vilka kärringar, djävulens barn som inte har något hjärta och hur illa de gör Emil."

(Jfr yttrandefrihet enl RF 2kap 1§)

En tolkning är att Karin är frustrerad och känner sig maktlös, hon kan inte göra något för att hjälpa Emil i den situation som han befinner sig i. Karin har inte förmågan att gå emot socialtjänsten i dess myndighetsutövning i detta läge.

Som en understrategi till den provokativa strategin ser vi den Dramaturgiska strategin.

Vid den dramaturgiska strategin regisserar myndigheten fram en förföljande händelse som sedan kan användas som argument att öka förföljelsen. Edvardsson (1989)

En rispa på Emils hals, som Karin av misstag tillfogar honom, blir upprinnelsen till en dramatisk händelse. Socialtjänsten som med anledning av daghemmets "oro" för Emil, kommer till daghemmet och bestämmer sig för att Emil ska läkarundersökas samma dag.

Genom att Karin inte samarbetar med socialtjänsten, utan vägrar medverka till att Emil läkarundersöks och tar med sig barnen hem, blir den dramatiska följden att man ökar förföljelsen genom att samma dag besluta att låta omedelbart omhändertaga Emil.

En annan händelse är då Karin gömt undan Emil med anledning av det omedelbara omhändertagandet. Utredarna gör allt som står i deras makt för att kunna verkställa beslutet.

När Karin en dag kommer hem efter att ha utträttat ett ärende finner hon i bostaden två av sina barn tillsammans med polis och utredare. Utredarna har tillsammans med polis och med hjälp av låssmed tagit sig in i bostaden. Barnen har fått till-

sägelse av Karin att inte öppna för någon.

Utredarna försöker att få Karin att tala om var Emil befinner sig, då han måste komma tillrätta eftersom han är omhändertagen. Händelsen slutar med att Karin tappar fattningen och börjar skrika. Vi citerar ur utredningen:

"Efter en stund börjar hon skrika att utredarna förföljer henne, när det är Bengt som slår. För barnens skull valde utredarna att lämna lägenheten."

Karin överklagar beslutet om omedelbart omhändertagande angående Emil. Några dagar senare trappas hela situationen upp genom att socialtjänsten får ett ordförandebeslut om att omhänderta Ida.

Vad skälet var för detta omhändertagande finns ingenstans noterat. Detta omhändertagande genomförs inte och 20 dagar senare upphör det omedelbara omhändertagandet "då skälet för omhändertagandet inte längre förelåg" utredarna nämner inget om skälet.

Här skulle man kunna påstå att man ser en "förföljelsetrappa". Det första steget är -rispan på halsen, senare läkarundersökning, när Karin nekar att medverka blir följden ett omedelbart omhändertagande av Emil. Karin gömmer barnen, man trappar upp genom att även besluta om ett omedelbart omhändertagande av Ida.

"Omhändertagandet kunde inte verkställas då modern hos polisen vägrade uppge var Ida och Emil befann sig. Modern häktades dock inte och hon släpptes av polisen."

Man kan tolka denna aktion om att omhänderta också Ida som en påtryckning på Karin. Kan det vara en maktdemonstration från myndighetens sida?

Möjligen kan detta ha haft effekt på Karin, sammantaget med att Kammarrätten avslår hennes överklagande. Karin låter nu meddela socialtjänsten att de kan hämta Emil.

Själva hämtningen av Emil tar en dramatisk vändning då utredarna tycks ha bestämt sig för att till varje pris genomföra omhändertagandet. Utredarna kommer till bostaden och vill att Karin skall komma till dem med Emil. Då hon inte medverkar till detta går utredarna, för att senare återkomma med polis. Karin vägrar aktivt att delta i detta.

"Polisen fick handgripligen ta loss Emil från modern."

Att Karins agerande senare vänds emot henne kan man läsa i utredningens avsnitt bedömning:

"Modern utsatte Emil för psykisk misshandel när hon vid hämtningen till utredningshemmet valde att inte själv lämna över Emil utan tvingade polisen att skilja dem åt. Hon hade alternativet att stanna med honom första natten."

Vi frågar oss: skulle det ha varit mindre psykisk misshandel att överlämna honom? Nu tog hon väl ställning för Emil?

Om hon frivilligt överlämnat Emil till socialarbetarna, kan det ha uppfattats som om hon är med på det hela. Hur hade Emil tagit det, att mamman inte vill ha honom eftersom hon överlämnar honom frivilligt?

Kan idén ha varit att pressa modern till samarbete i denna stund?

4.11 Språklig tankestyrningsstrategi

Clevesköld m fl (1992) hävdar att ordval i utredningar bör präglas av saklighet. Med det menas att en stävan att finna uttryck som svarar mot vad man vill säga utan att lägga in känslor.

I utredningen har vi funnit att man använder sig av just sådana uttryck. Man använder sig av språket för att förstärka och övertyga sig själv, men framförallt för att övertyga andra. Genom sitt sätt att skriva skapar man en tankestyrning hos läsaren. Underförstått ger ordvalet ett annat budskap, som läsaren tolkar genom associationer eller bilder som orden skapar.

Hayakawa (1964, s 91) skriver " De känslöpåverkade affektiva konnotationerna hos ett ord är den slöja av personliga känslor, som ordet väcker till liv".

Konnotation = de föreställningar som är förknippade mot ordet.
Affektiva = känsloladdade

Vi ger några exempel:

.....inkom på nytt en anmälan

underförstått tolkar vi budskapet att det finns tidigare anmälningar, anmälan verkade väntad, nu är det dags igen.

- "Efter att personalen upptäckt blåmärken på Emil och anmält det till socialbyrån begärde moder på nytt byte av daghem".

Här får vi associationer av att så fort man har en anmärkning på modern så vill hon byta daghem. På nytt betyder att situationen uppstått tidigare. Det verkar som man vill påvisa ett handlingsmönster hos Karin.

- "Som mot bakgrund av att Emil tidigare utsatts för misstänkt misshandel".

Underförstått får man en känsla av att Emil utsatts för misshandel. Man kan enligt vår uppfattning inte utsättas för misstänkt misshandel utan antingen har man blivit utsatt för misshandel eller inte.

- "Psykologen anser att Emil för sin överlevnads skull bör fosterhemsplaceras".

Bokstavligt verkar det förenat med livsfara för Emil om han blir kvar hos modern.

Vid ett samtal mellan utredarna och fadern framkommer att daghemspersonalen reagerat på att barnen kommit både smutsiga, trötta och slitna. Fadern säger då till utredarna att han inte har tvättmaskin hemma. Direkt efter har utredarna dokumenterat följande;

"Modern sköter barnen bättre i det avseendet tyckte han"

Vår tolkning av detta är att man får intrycket av att modern håller barnen hela och rena, men brister i mycket annat. Vi får känslan av att den fysiska omvårdnaden fungerar men ej den psykiska.

Under rubriken bedömningen står följande uttalanden;

"Hittills är det Emil som kraftigast signalerat att han far illa, därför har utredarna i första hand inriktat sig på att utreda Emils vårdbehov."

Här får man intrycket av att man prioriterat Emils vårdbehov men att man ska ta itu med de andra syskonen så fort man hinner.

"Den praktiska vården av barnen vad gäller mat, kläder och hygien fungerar så vitt utredarna känner till."

Naturliga tänkbara tolkningar kan vara; Hur är barnen på lediga dagar, är de hela och rena då? Om ingenting annat fungerar så är de ialla fall mätta, hela och rena. En annan tolkning som vi gör är att i den mån man haft möjlighet att undersöka saken kan man se att de utseendemässigt vad gäller hel och ren, kan se att detta sköts.

I ovanstående material kan man ana en språklig stegring, man skärper tonen med hjälp av språklig påverkan. Vi kan tydligt se en upptrappning med hjälp av språket i texten, under rubriken bedömningen.

Vi anser att man bryter mot uppställda saklighetskrav, framförallt mot Naess tredje och femte norm, som säger bl a att; Uppgifter skall inte redovisas på ett sådant sätt att de kan missuppfattas eller misstolkas, samt att fakta bör presenteras på ett neutralt sätt.

4.12 Den förutsättande strategin

En viktig utgångspunkt är att starta en utredning utan förutfattade meningar. (Edvardsson 1989)

I utredningstexten förutsätter man att Karin utsätter Emil för misshandel. Uppgifter tolkas och värderas utifrån bakomliggande antaganden. Man har samlat in gamla uppgifter från BVC, som om man vill bevisa att Karin brustit i omsorgen om barnen under en längre tid. Man tar också upp saker som kan ha helt naturliga förklaringar bl a

- Utebliven viktökning - förklaring laktosallergi (bekräftas av läkare).
- Blåmärken i ansiktet - förklaring livlig och vild (bekräftas av läkare, psykolog och dagispersonal)
- Magont - förklaring delvis laktosallergi, men kan ha många orsaker.

Vid fyra-års kontrollen ritade Emil en "gubbe" som enligt BVC-sköterskan var mycket osammanhängande, det framkommer emellertid inte om den var inom normalvariationen för "gubb"-teckningar. En eventuell förklaring kan vara Emils synfel (synfelet bekräftat av läkare , eventuell operation).

Vid ett hembesök, med anledning av att barnen utan meddelande till daghemmet varit hemma en vecka, upptäcker utredarna två blåmärken på Emil, ett i ansiktet och ett på armen. Detta medför att fadern och Emil får åka till sjukhus för en kroppsbesiktning av Emil.

I utredningen framgår inte om Emil själv får yttra sig om händelsen. Utredarna beslutar att göra en ny polisanmälan mot modern och att öppna en ny utredning jml 50 § SOL beträffande Emil mot "bakgrund av att modern tidigare slagit Emil". (modern har vid ett tidigare tillfälle givit Emil en örfil då han bitit henne i fingret).

Här förutsätter utredarna att modern slagit Emil så att han denna gång också uppvisar blåmärken.

För övrigt anser vi att det inte är förutsättningslöst att öppna en utredning mot bakgrund av tidigare agerande av modern, utan ska i så fall baseras på det läkarutlåtande av kroppsbesiktningen som föregått med anledning av de blåmärken som pojken uppvisat.

Ett år senare uppvisar Emil en rispa på halsen. Vid frågan om hur den uppkommit svarar Emil "det har mamma gjort på mig i går vid frukosten". Personalen tar kontakt med socialtjänsten och uttrycker sin "oro" för Emil. Utredarna kommer till daghemmet och tillsammans med förskolläraren tar man av Emil kläderna. Man finner förutom rispan på halsen även ett "litet blåmärke på ryggen samt ett par diffusa rödaktiga märken på baksidan av överarmen". Utredarna vill med moderns hjälp få en läkarundersökning till stånd. Karin vägrar detta, då hon har en tid att passa och hon lämnar därför daghemmet tillsammans med Emil och Ida.

Här vill vi åter åberopa basfrekvensen av uppkomna blåmärken på barn som vistas på daghem.

Händelsen leder till ett omedelbart omhändertagande av Emil "mot bakgrund av tidigare misstänkt misshandel".

Utredarna förutsätter att tidigare misshandel ägt rum, trots att polisundersökningen lagts ned, då det ansetts som en enstaka överilad handling när Karin gav Emil en örfil. Enligt Norström & Thunved (1991, s 156) gäller att "Redan en ringa grad av misshandel kan utgöra en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling, om det inte är fråga om en enstaka överilad handling".

Karin kan ha handlat rent reflexmässigt som en följd av att pojken bitit henne i fingret. Dessutom ser vi det som att någon inte kan ha utsatts för misstänkt misshandel, utan antingen är man utsatt för misshandel eller inte.

Det finns många exempel i utredningen på att man förutsätter att föräldrarna, främst Karin, använder våld i konflikt-situationer. Vi ska ge några ytterligare exempel.

Utredarna genomför samtal med föräldrarna "i syfte att ge stöd i föräldrarollen och att finna alternativa sätt till våld att hantera konflikter i familjen".

Här finns åter belegg för att man förutsätter att misshandel förekommer när man söker alternativa sätt till våld.

Vidare står det i utredningen "Hon förnekade att han skulle fått stryk".

Som läsare får man intrycket av att daghemspersonalen dels förutsätter att barnen får stryk samt att frågan ställs på ett förutsättande sätt.

Vi ser en tendens att underförstådd negativ information ges i utredningen angående Emils syskon. Utredarna skriver att Emils båda syskon har varit och är under utredning, men att utredarna i "första hand" inriktat sig på att utreda Emils vårdbehov, då det är han som "kraftigast signalerat till sin omgivning att han far illa".

Man kan tolka detta som att man här underförstått påstår att syskonen redan signalerat. (se markören kraftigast).

4.13 Förföljelse genom det fundamentala attributionsfelet

När vi observerar en människa i en situation så uppmärksammar vi främst hennes beteende. Resultatet blir att vi tenderar att se andras beteende som i alltför hög utsträckning, som påverkat av deras personliga egenskaper och i allt för liten utsträckning, påverkat av situationsfaktorer. (Ett allmänmänskligt tankefel, perfekt i förföljande syfte!)

Akter och utredningar inom socialt arbete riktar i hög grad uppmärksamheten mot personliga egenskaper och för personhändelser, inte mot miljöer och samspel mot miljöer, och inte mot de faktorer som klienterna själva anser relevanta. Edvardsson (1983) refererar Heider.

I den sociala utredning som vi har granskat har vi funnit det fundamentala attributionsfelet vid ett flertal tillfällen, bl a framkommer det under rubriken bedömning. Utredarna

"uppfattar modern som mycket omogen, labil och att hon lätt kommer i konflikt med sin omgivning" samt "blivit alltmer aggressiv och samarbetsovillig".

Vi menar att utredarna tillskriver Karin dessa egenskaper utan att ta i beaktande i vilka situationer hon var aggressiv och samarbetsovillig. Förklaringen kan vara att hon kände sig förföljd, provocerad av de sociala myndigheterna och agerade därefter, d v s myndighetens agerande innehåller många faktorer.

Referensbrev från Karins arbetsgivare påvisar inga samarbets-svårigheter utan tvärtom. Arbetsledaren från ordinarie arbets-platsen skriver att Karin "kommer bra överens med sina arbets-kamrater". Personalassistenten på det extraarbete som Karin har två helger i månaden beskriver "Karin som en glad och utåtriktad kvinna och har alltid kommit överens med arbets-ledning och arbetskamrater". Även psykologen som Karin an-litat för en bedömning av Emil, menar att inga samarbets-svårigheter finns.

Daghemspersonalen ser egenskaper hos Karin som att hon är samarbetsovillig och aggressiv. Hon frågar inte personalen om barnens situation på daghemmet i den utsträckning som personalen förväntar sig. Karin har vid ett tidigare till-fälle i en pressad situation givit daghemspersonalen för-troenden som sedan använts emot henne. Detta kan mycket väl ha till följd att hon inte pratar mer än nödvändigt med personalen (Vår tolkning).

Daghemspersonalen och utredarna verkar ha svårt att acceptera Karins språkbruk (svordomar), då det påvisas ett flertal gånger i utredningen. Språkargument brukar ofta användas när andra argument saknas. Svordomar förekommer i situationer då hon känner sig provocerad.

Utredarna är kanske inte vana att möta människor som står på sig och framhäver sin integritet, människor som kan vara handlingskraftiga (Jfr yttrandefrihetslagen RF 2 kap 1 §).

4.14 Underförstådd personargument strategi. (argumentum ad hominem) mot modern

Karin har tidigare misshandlat Emil, alltså har Karin begått den misshandel som hon nu misstänks för.

Under rubriken "Utlåtande om Emil från BVC", har man tagit med uppgifter om Emils lillasyster Ida bl a

- Att barnvagnen med Ida sovande i hade välvt (situationen preciseras inte).

- Att Ida vid två årsålder stått på en stol och slagit i en tand med tandläkarbesök som följd.

Idén med att ta med dessa uppgifter verkar närmast vara att få Karin att framstå som den dåliga modern. Vi anser att gamla uppgifter angående Ida inte har någon relevans för nuvarande utredning, utan medtagna för att ytterliggare förstärka misstanken om Karins olämplighet som vårdnads-havare.

4.15 Historisk dammsugarstrategi

Ett målmedvetet sökande efter negativt historiskt material.
(Vår def)

Som ett bevis för att man använt sig av historisk dammsugning är att man i moderns bakgrund gått in i en 20 år gammal barnavårdakt. Man skriver i utredningen "Av moderns egen barnavårds (föräldraakt) framgår att hon som 14-åring rymt hemifrån vid två tillfällen".

Ett agerande från en tonårsflicka som antagligen inte är speciellt ovanligt. Tonårsperioden innebär som bekant (se t ex Eenfelt 1991), en period av frigörelse från föräldrarna. För övrigt framgår inte i vilken omfattning dessa rymningar skulle ha skett, d v s på vilket sätt, hur långt geografiskt, under hur lång tidsperiod o s v.

Man tar även upp att Karin som 14-åring var omogen för sin ålder, tystlåten och svår att få kontakt med.

Även här finns utrymme för stora variationer. Har en social-sekreterare kompetens att bedöma mogenhetsgrad? Vad kan anses normalt? Man lägger Karin till last att hon var tystlåten och svår att få kontakt med. Här kan man få den uppfattningen att vara tystlåten, inte upplevs av socialsekreterare som något positivt. Ska man vara öppen och pratsam i kontakt med socialtjänsten? Vad anses som normalt?

Att vara tystlåten och svår att få kontakt med, kan mycket väl bero på socialsekreterarens sätt att vara mot Karin. Möter Karin empati eller möter hon pekfingerar i förmanande syfte? Kan Karin ha ångrat sitt upptåg och är tyst av den anledningen?

Dessa uppgifter har ingen relevans för utredarnas misstanke om misshandel. Utredningsmetodiken är enligt vår bedömning osaklig, när man gräver i gamla akter, för att på så vis nå "confirmation bias" d v s man konfirmerar att det handlingsalternativ man valt är det rätta.

Hur vet man att en 20 år gammal akt är trovärdig?

Hur var situationen när den dokumentationen gjordes?

4.16 Generationsstrategi

Man använder föregående generations agerande som argument för att nästa generation agerar likadant. (Vår def)

Ur en 20 år gammal barnavårdsakt drar man fram bla följande:

"Vid de försök som gjordes att komma i kontakt med Karins mor, var hon mycket ovillig till kontakt. Flera tider bokades för sammanträffande, inget möte blev av".

"Efter Karins besök, kontaktade modern barnavårdsnämnden och meddelade att hon kände sig förföljd och trakasserad av utredaren, samt att varken hon eller hennes dotter tänkte delta i utredningen".

Irrelevant information för den nuvarande utredningen. Vi vill se det som att utredarna försöker framhäva att Karins mor hade varit samarbetsovillig och känt sig förföljd av sociala myndigheterna och att Karin nu agerar på samma vis. Bevis för detta finns dokumenterat i utredarnas bedömning.

"På liknande sätt har Karin nu i sin tur förhållit sig till utredarna, när det gäller hennes barn"

I ett avsnitt ur Karins bakgrund står att "Hon har talat om att hon som barn blivit slagen och som tonåring dragen i håret av sin far, som var alkoholist".

Det låter påskina att det inte är konstigt att Karin slår sina barn då hon vuxit upp under sådana förhållanden, hon följer samma mönster.

4.17 Negativ sammanhangsbetingad tolkning

En del rätt alldagliga fenomen blir när de beskrivs i en utredning negativt tolkade beroende på sammanhanget och ibland beroende på att de är diffusa och kan tolkas på olika sätt. Edvardsson (1989).

För att få ett mer hanterbart material har vi valt att vidga definitionen på sammanhangsbetingad tolkning till att även innehålla vaghet, både när det gäller fenomen och information, vilket ger utrymme för tolkningar.

Vi kan i utredningen se ett mönster som pekar på att Karin är oförmögen enligt utredarna att klara omsorgen om barnen. Hon ser inte deras behov, hon ses som orättvis barnen emellan, klarar inte av konflikter på ett tillfredsställande sätt. Karin upplevs som samarbetsovillig och aggressiv framförallt i kontakten med berörda myndigheter.

Strategin man använder sig av för att uppnå den negativa vinklingen kan indelas i olika underkategorier, vilka vi påvisar i följande strategier.

4.17.1 Undanhållande strategi

Denna innebär att man undanhåller information och undviker preciseringar.

I samband med inskolningen på daghem nr två skriver utredarna följande:

"Fadern skötte invänjningen helt ensam".

Ett uttalande som kan misstolkas som att Karin inte varit villig att delta i "invänjningen". En klart negativ vinkling angående Karin, man har inte preciserat varför inte Karin deltog. Tänkbara anledningar, som att fadern var arbetslös vid den tiden och därmed dagledig, Karin kan ha varit sjuk, hon kunde kanske inte få ledigt från arbetet just då etc. Utredarna använder sig dessutom av en språklig påverkan genom att använda formuleringen "helt ensam" vilket gör att man kan få den uppfattningen att Karin inte ger Bengt stöd i föräldrarollen.

Utifrån det som framkommer från samma daghem har man antecknat följande:

"De föräldrasamtal som varit hade kommit till på personalens initiativ utifrån att de velat diskutera Emils svårigheter. Samtalen blev inte några vanliga 1/4 samtal".

Här förleds vi att tro att Karin inte är villig att diskutera med personalen om Emils svårigheter, att hon inte ser pojakens problem. Hon blir med andra ord inte samarbetsvillig. Vi ställer oss frågan: Hur ser ett vanligt kvartssamtal ut? Utredarna borde preciserat detta. Vi anser att kvartssamtal måste variera från fall till fall, då människor är unika och inget problem exakt lika och att det inte finns några generaliserbara lösningar. Är man inte överens om problemets art är det svårt att komma till en gemensam lösning. Eftersom föräldrar ofta är i beroendeställning till daghemmet för att kunna utföra sitt arbete och få sin utkomst, kanske den vanligaste typen av kvartssamtal är att daghempersonalen pratar och föräldrarna håller med. Man anar i vårt fall en maktkamp om vem som vet bäst.

Vidare har man på olika ställen i texten skrivit in uppgifter på så sätt att man som läsare får svårt att veta vad som åsyftas t ex

"Avdelningspersonalen hade konstaterat att han inte behövde lika mycket stöd som tidigare."

"Man ansåg trots detta att Emil hade fortsatt behov av särskilt stöd och ville behålla personalförstärkningen för vårterminen 1993 med tanke på att Emil ska börja skolans sex-års verksamhet till hösten. Modern motsatte sig emellertid detta. Dagen efter mårde Emil mycket dåligt och daghemspersonalen tog upp detta med modern".

Man vet inte här vad modern motsatte sig. Är det påståendet att Emil inte behöver lika mycket stöd som tidigare? Är det att Karin inte vill att Emil ska ha lika mycket stöd i fortsättningen? Är det att hon inte vill att Emil ska delta i skolans sex-års verksamhet? Vill man med detta få Karin att framstå som ovillig att medverka till Emils bästa? Vi efterlyser precisering!

Att man i direkt anslutning till detta skriver att pojken dagen efter mår mycket dåligt, ställer vi oss undrande till. Vad vill utredarna ha sagt med detta? Det kan tolkas att Karin gått hem efter samtalet med daghemspersonalen och lagt skulden på Emil. Har hon grälat på honom? Har hon kanske t o m slagit honom?

Här anser vi att utredarna använder sig av associativ antydande teknik. Utredarna ger, genom att texten om dessa två händelser plockas ihop, bilden av att det finns ett samband mellan händelsen på daghemmet, där modern motsatt sig daghemspersonalens förslag, (vad kunde vi inte riktigt veta, skrivsättet medgav flera tolkningar) och att "Dagen efter mårde Emil mycket dåligt". Det kan finnas många orsaker till att ett barn mår dåligt. Man har inte preciserat "mår dåligt", därför får man ingen uppfattning om vad som fattas Emil.

Utredarna ordnar plats på ett utredningshem för mor och barn i direkt anslutning till det omedelbara omhändertagandet. (Det första, som gällde de två yngsta barnen samtidigt). Utredarna skriver att föräldrarna först medverkade men "Modern ändrade sig dock efter ett par dagar". Här undanhåller man moderns argument. Utredarna har inte preciserat varför modern ändrat sig. Med anledning av detta får uppgiften ingen betydelse i utredningen utan har bara till uppgift att ge en negativ bild av Karin och får henne att framstå som samarbetsovillig.

4.17.2 Negativ urvals strategi

Denna strategi innebär att man gör ett urval ur de bedömningar och den information man har att tillgå. Man väljer sådant som i huvudsak kommer att framstå som negativt.

Utredarna har i följande exempel ur utredningen valt att ta med ett utlåtande (från utredningshemmet) som har till uppgift att lyfta fram negativa beteenden och egenskaper.

"Då modern 93 00 00 meddelades det beslutet avslutade hon samtalet med att till utredarna säga "Du måste vara skapt av djävulen. Du må brinna i helvetet".

Detta uttalande gör Karin i samband med att Emil nekas en tidigare beviljad permission från utredningshemmet. Urvalet kan vara avsett att påvisa att Karin är obehärskad och impulsiv och att hon inte klarar av att hantera motgångar, d v s något som ses negativt.

Ur en tre år gammal BVC-journal refereras en händelse;

"Karin tog kontakt med BVC, då Emil hade diareéer och inte gick upp i vikt. Efter kostråd ordnade det till sig och han gick upp i vikt som han skulle".

Längre fram i BVC-journalen framkommer att Emil är överkänslig mot laktos. Med den vetenskapen hos utredarna anser vi uttalandet om Emils uteblivna viktökning som irrelevant och kan ses som ett försök att underminera moderns duglighet som förälder.

I samma BVC-journal tas fram anteckningar angående blåmärken som Emil har haft. "Emil har vid flera tillfällen haft sådana blåmärken bl a i ansiktet, att hon varit tvungen att fråga Karin om han blev slagen hemma".

Enligt vår mening irrelevant information, då modern i samma journal har förklaringar till blåmärkenas uppkomst. Hon säger att Emil är ett aktivt barn, vilket även verifieras av psykologer som bedömer honom som farig/livlig. Detta framkommer även i daghemsutlåtandet.

Vi ställer oss frågan varför man tagit med dessa gamla uppgifter, om inte för att påvisa att pojken varit illa under lång tid? Anteckningar om att Karin rådfrågat BVC sköterskan om Ida tagit skada då hennes barnvagn välts, styrker våra tolkningar att utredarna försöker få Karin att framstå som "dålig mor".

Ur utlåtandet från daghem nr två väljer utredarna att dokumentera följande;

"Modern upplevdes som mer koncentrerad på Ida än Emil. Hon har en fin ömsesidig relation till dottern, som är nära sin mamma".

Vi uppfattar uttalandet som att Karin i större utsträckning bryr sig mer om Ida än Emil. Vi finner det ganska naturligt att kontakten blir nära i samband med påklädning som det har varit i detta fall. Vi har dessutom upptäckt att ordet "nära" i samband med kontakten till barnen kan tolkas olika. I det ovan nämnda fallet tolkas det som något positivt. I ett utlåtande från utredningshemmet betecknas förhållandet mor-son som nära, men här får man som läsare uppfattningen att det tolkas som något negativt, inte accepterat.

Övriga exempel på utredarnas metoder som sammanfaller under Negativ sammanhangsbetingad tolkning:

"När de lämnade daghemmet såg en personal genom fönstret att Karin gav sin mor en "redig örfil".

Det är ej preciserat vem av personalen som såg denna händelse. Vid vilken tidpunkt? På hur långt håll? På vilket sätt örfilen gavs? Påståendet är vagt och därför inte sakligt, därmed blir det också irrelevant för utredningen.

Är händelsen dokumenterad för att ge läsaren intrycket av att kan man slå sin mor, så kan man även slå sina barn? Vill utredarna med hjälp av denna händelse under förstått påstå att Karin alltid löser sina konflikter med hjälp av våld?

På det utredningshem där Emil placerats efter en mycket dramatisk hämtnings iscensatt av utredare och polis, har personalen hört Emil i ett telefonsamtal till sin mormor viska; "Jag är här för att mamma slår mig".

Här saknas preciseringar om vem som hörde, när, vilken utsagegeneration, man vet bara att det är personalen som hört. Det kan också vara hörfel, minnesfel eller tolkningsfel.

Det är möjligt att utredarna ser detta som ett bevis på att Karin har slagit Emil. Vi hänvisar till att det kan vara så att Emil säger det han tror är anledningen till varför han befinner sig på utredningshemmet. Han har med våld förts bort av människor som säger att hans mamma slår honom.

Vi bedömer att Emils uttalande, om det skulle vara korrekt återgivet, inte på något sätt ger underlag för att det skulle vara på det sättet.

Detta är några exempel som vi valt att ta fram ur utredningen men det finns ytterligare händelser som vi skulle kunna peka på. Vi vill tillägga att preciseringar är oerhört viktiga, då de begränsar antalet tolkningar. Se Naess (1971 s 115) som skriver att "missbruk av språket, speciellt genom utnyttjande av brister i precisering bereder väg för alla vanliga former av osaklighet. Just i fråga om precisering är det också lättast att bekämpa osaklighet. Därför är preciseringsmetoden av så stor betydelse".

4.18 Att utnyttja och förstora upp små händelser

En strategi som förekommer är att utnyttja relativt triviala händelser vilkas betydelse förstoras upp p g a att den berörda har kontakt med socialtjänsten. Annars skulle de knappast för-
anleda någonting. (Edvardsson 1989)

En händelse som att en förälder av misstag råkar rispa sitt barn med nageln på halsen skulle aldrig föranleda en utredning från socialtjänstens sida om man inte redan fanns i blickpunkten. Daghemspersonalen skulle troligen inte vara så observant om det inte redan var en familj som var känd av socialtjänsten. Vår åsikt är att det någon gång i varje familj händer att familjemedlemmar av misstag åsamkar varandra något märke, varesig det är blåmärken eller rispor. Långa naglar är dessutom inget ovanligt, åtminstone inte bland kvinnor.

I utredningen tar man fram en kommentar som Karin gjort angående texten på en tröja som Emil har "snälla pojkar kommer till himmelen själv har jag lösvingar", Karin lär skall ha yttrat "Du kommer inte att komma till himmelen".

Vi vet inte om Karin verkligen har sagt detta eftersom det ej är bestyrkt. Hörfel, minnesfel etc, är vanligt för sådant material, t ex kan "inte" vara ett tillägg utifrån en förutfattad mening.

Andra liknande kommentarer som Karin gett på dagis, har man valt att dokumentera i utredningen t ex "När du blir stor kommer du att bli en sån som får åka till västindien" (Jfr yttrandefriheten i RF 2 Kap §§ 1, 2, 12, 13). Många föräldrar faller säkert liknande kommentarer till sina barn utan att bli tagna med sådant allvar.

"Under pågående utredning (00-00-00) anmälde föreståndaren på Emils daghem (namnet på daghemmet) att modern inför personalen slagit Emil. Då modern på morgonen hade lämnat Emil, hade hon givit honom en örfil och därefter knuffat honom så att han ramlade. Emil hade även blåmärken över hela kroppen, även på mjukdelarna, enligt föreståndaren".

Här verkar det som om daghemsföreståndaren inte själv har sett händelsen, utan någon eller några som hon benämner personalen har observerat örfilen och knuffen. När det gäller knuffen finns det dock fler tolkningsmöjligheter, han kan ha ramlat av sig själv, men att observatören eller observatörerna kan ha uppfattat det som att modern knuffat honom. Ett vanligt fenomen i vittnesmål är perceptuell distorsion (snedvriden varseblivning) p g a att man har en förhandsuppfattning, man har sett modern ge Emil en örfil, vilket gör att man också tror sig se en knuff. (Jfr vittnespsykologiskt experiment i Smith, s 544 f och Edvardsson 1993c).

Vid en undersökning av Emil i hemmet samma dag fann utredarna inga blåmärken.

Daghemspersonalen förstorar upp denna händelse och påstår även att Emil har blåmärken över hela kroppen. Detta var nog menat som en faktaupplysning från daghemmet, men utredarna valde att behandla det som en hypotes med omedelbar prövning för och emot, vilken dock falsifieras vid kroppsbesiktningen, när utredarna inte fann några blåmärken. Vi anser att detta har relevans för tillförlitlighetsbedömningen av övriga uppgifter från daghemmet.

Vår hypotes är att daghemspersonalen har en förföreställning av att Emil är misshandlad och ser i sitt huvud bilder av blåmärken på Emils kropp (jfr intensionell inriktning, Hayakawa, 1964).

En gruppsykos (jfr Deaux & Wrightsman, 1988, kap 14) kan uppstå på t ex ett daghem när man har en misstanke om att ett barn far illa. Man ser något som inte finns d v s perceptuell distorsion. Ett påstående blir en sanning trots att ingen egentligen har sett något. (Scharnberg 1992).

4.19 Omvänd succesiv stegring

Genom sättet att skriva kan man göra en succesiv stegring i texten (jfr Scharnberg, 1992). Man beskriver först händelsen för att utifrån den göra en generalisering, vilket troligen är det mest vanliga tankefelet. Vi ger ett exempel När modern kom för att hämta barnen tog hon t ex upp Ida och var fin mot henne, medan Emil fick klara sig själv. Han fick mindre uppmärksamhet än Ida. Modern har en sämre relation till Emil".

I den utredning vi granskat har man vid ett tillfälle gjort precis tvärtom. Citatet börjar med en tolkning och generalisering "Modern har sämre relation till Emil". Här vet man inte utifrån vilka data som tolkningen är baserad på, möjligtvis kan den vara gjord på det som följer direkt efter i citatet. "Han fick mindre uppmärksamhet än Ida. När modern kom för att hämta barnen tog hon t ex upp Ida och var fin mot henne, medan Emil fick klara sig själv".

Man drar en slutsats först trots att det inte finns något att dra en slutsats av. Enligt vår uppfattning är det inte helt ovanligt att ett tre år yngre syskon får mer hjälp av sin mamma vid på- och avklädningssituationer.

Det finns ingen källangivelse om vem som gjort dessa iakttagelser, hur ofta han eller hon sett Karin och barnen tillsammans eller i vilka situationer "sämre relation" förekommer.

4.20 Rättfärdiga sig själv och sitt handlande strategi

Vi har fått den uppfattningen när vi granskat utredningsmaterialet, att man använt kraftigare åtgärder och handlande än vad som varit nödvändigt. Utredarna tycks själva ha insett det när man sett vilka konsekvenser det många gånger panikartade handlandet fått.

Vi vill peka på några exempel.

Vid utredarnas letande efter Emil utspelar sig följande:

Karin har hållit Emil gömd under en veckas tid, trots att det finns ett beslut om ett omedelbart omhändertagande av Emil. Hon vägrar att uppge var han befinner sig och vägrar att lämna honom frivilligt till de sociala myndigheterna. Utredarna går in i Karins lägenhet med hjälp av låssmed och polis. I lägenheten befinner sig Emils båda syskon ensamma hemma, då modern är ute för att uträtta ett ärende. Karin kommer hem och när hon finner utredarna och polis i lägenheten blir hon upprörd. Hon vägrar att uppge var Emil befinner sig och skriker att utredarna förföljer henne. I utredningen avslutas denna händelse med orden "För barnens skull valde utredarna att lämna lägenheten".

Här undrar vi vad uttalandet egentligen står för, en tolkning vi gör är att utredarna kände på sig att de gått för långt i sin nit att hitta Emil. Kanske insåg de vilken traumatisk upplevelse de utsatt Emils syskon för.

Karin har lovat utredarna att överlämna Emil till de sociala myndigheterna. När utredarna kommer för att hämta Emil för att föra honom till ett utredningshem utspelar sig följande:

Utredarna har varit i lägenheten en timma tidigare, men bedömt läget sådant att man beslutar begära handräckning av polis för hämtning av Emil. Modern nekar dock att lämna ifrån sig Emil frivilligt. I utredningen under rubriken bedömningen står följande "Modern utsatte Emil för psykisk misshandel när hon vid hämtningen till utredningshemmet, valde att inte själv lämna över Emil utan tvingade polisen att skilja dem åt. Hon hade alternativet att följa med Emil och stanna med honom första natten".

Vi frågar oss om alternativet är så enkelt, det finns två barn till som kräver moderns omsorger. Det kanske inte är så enkelt att snabbt ordna tillsyn för barnen i den kaotiska situationen som råder. Karins agerande vänds mot henne.

4.21 Utredningens struktur

Vi har haft svårt att följa ärendets gång i utredningen. Anledningen till att det verkar ostrukturerat är att utredarna använder sig av gamla utredningar, så att den nya utredningen får prägel av ett "klippcollage".

I utredningen har man lyft ut stycken eller referat från gamla utredningar och journalanteckningar, men inte kontrollerat att det stämmer med vad som skrivits in i den nya utredningen. Man följer inte heller datum i kronologisk ordning, vilket kan ge ett felaktigt intryck av vilka följder händelserna får.

Utredarna har begärt in yttranden från daghem och BVC och även ur dessa har man lyft ut bitar och referat som verkar passa utredarnas syften, ur sina sammanhang vilket ger ett osammanhängande intryck.

Vi anser att detta förfaringssätt minskar relevans och tillförlitligheten och gör texten till en tendensiös partsinlaga.

5. SLUTDISKUSSION

Vårt syfte med denna fallanalys har varit att se om utredarnas sätt att arbeta utmynnar i förföljande strategier.

5.1 Sammanfattande analys av förföljande strategier

Vi har i vår fallanalys funnit ett 20-tal olika strategier som pekar på ett handlingsmönster gentemot Karin som ter sig förföljande. Efter att ha studerat de olika strategierna var för sig har vi kunnat urskilja två huvuddrag gällande handlingsmönstret.

Det ena innebär att myndigheten vet bäst och det andra att få Karin att framstå som den onda modern.

Myndigheten vet bäst

Inom myndigheten vet bäst strategierna kan man se tre mönster som används för att uppnå målet myndigheten vet bäst.

I Makten definierar verklighetenstrategin använder sig utredarna av myndighetens definition av verkligheten. Man utgår från myndighetens verklighet och man väljer t ex att definiera att familjen är i kris. Utredarna lyckas inte få familjen att instämma i det då man ej delar utredarnas definition. Familjen framstår då som icke samarbetsvillig. Detta vänds mot familjen/klienten, det blir förföljande.

Makten definierar även triviala tecken som misshandel. Detta handlar åter igen om vad som är normalt och inte normalt, vad man bör göra respektive inte göra. Detta visar sig i bl a Total kontroll strategi. Utredarna utgår inte från basfrekvensen för händelser eller fenomen.

Ett annat handlingsmönster som vi iakttagit är att myndigheten framhåller sina egna resurser, samt har en övertro på sina egna experter. Familjehemsplacering förordas samt en kvalificerad behandling för "de svårigheter han uppvisat" - allt enligt den av utredningshemmet anlidade psykologens rekommendationer. Om en barnpsykolog är expert, som myndigheten beställt, borde likväl den barnpsykolog som Karin anlitat vara expert, men den väljer utredarna att inte se.

Det tredje mönstret är undanhållande av resurser och den positiva information som framkommit angående Karin genom de olika utlåtanden som följt som bilagor till utredningen. Det medföljer bl a ett utlåtande från en barnläkare på ett större barnsjukhus som säger att relationen mellan mor och barn ser bra ut. Detsamma framkommer ur det psykologutlåtande som gjorts av den psykolog som Karin anlitat. Följden av en sådan strategi blir även att klientperspektivet ignoreras. Man lyssnar inte på klientens förslag, förklaringar eller synpunkter.

Onda modern

Inom onda modern strategierna kan vi även här urskilja tre olika mönster.

Ett handlingsmönster är att situationer/händelser provoceras fram på olika sätt. Utredarna iscensätter, utifrån ett underliggande antagande om den onda modern, händelser som ter sig provokativa mot Karin och får henne att bete sig på sådant sätt att det senare kommer att vändas mot henne. Händelserna tolkas som bekräftelse på antagandet. Detta handlingsmönster kan påvisas i den Dramaturgiska strategin och i den Provokativa.

Genom sättet att dokumentera på och att använda sig av språket är ytterligare ett handlingsmönster. Utredarna använder sig av språklig tankestyrning och dokumenterar på sådant sätt att det ger utrymme för negativ sammanhangsbetingad tokning. Genom att utesluta preciseringar ges ytterligare utrymme för detta.

Utredarna förutsätter att Karin misshandlar Emil, vilket gör att de handlar därefter. Man försöker att samla in så mycket negativ information som möjligt kring Karin, information som har till uppgift att bekräfta detta. Detta tredje handlingsmönster påvisas i t ex den Historiska dammsugarstrategin och i generationsstrategin.

Övergripande skulle vi vilja påstå att dessa handlingssätt utmynnar i att utredningen brister i RF:s krav på saklighet och opartiskhet.

De tendenser i materialet som påvisar att brister i saklighet förekommer är att det saknas preciseringar och källredovisningar. En iakttagelse måste göras för att kunna kontrolleras vara källredovisad med personkälla. Bristen på detta anser vi vara en av de allvarligaste saklighetsaspekterna. Vidare använder sig utredarna inte någon gång av osäkerhetsmarkörer i samband med negativ information. Endast vid ett tillfälle finns sådan markör nedtecknad och då isamband med (för Karin) positiv information.

Andra tendenser i materialet pekar på att utredningen är partisk då myndighetsperspektivet framstår tydligt. Daghemspersonal fabulerade bevisligen angående blåmärken på Emil. Det syns också tydligt att en konflikt föreligger mellan daghemspersonal och Karin. Bengt ges ett stort utrymme i förhållande till det utrymme som Karin får. Bengt tillåts även att patologisera Karin. Synpunkter från Karin och förklaringar får uppenbart lite uppmärksamhet. Utredarna gör även ett skevt urval då man fäster större tilltro till egna expertutlåtanden. Där kan man för övrigt diskutera "beroende-jäv" vid anlitate frilansande psykologer som genom att gå socialtjänsten tillmötes har sin ekonomiska situation tryggad.

I ett försök att undvika partiskhet är handlings sättet det att använda sig av en hypotesprövning, för resp emot hypotes. Där ett minst lika aktivt sätt att söka information som skulle kunna falsifiera hypotesen, som information att verifiera hypotesen, eftersöks. Vi bedömer att utredarna i detta fall endast sökt information för att verifiera hypotesen eller snarare övertygelsen: Karin misshandlar Emil.

Det verkar som utredarna glömt bort den så viktiga helhetssynen och framförallt glömt bort frågan; Vad fattas? och därmed även kraftigt åsidosatt klientperspektiv och resursanalys. Vad fattas om Emil? Har han fått berätta sin version av sitt liv? För oss verkar det som om utredarna satt den mesta tilltron till experter som utrett och bedömt Emil i en artificiell miljö.

I kommentarer till socialtjänstlagen säger Norström & Thunved (1991) bl a att verksamheten ska präglas av en helhetssyn och inte av symptomtänkande. Problem ska ses i förhållande till hela sociala miljön. Man ska tillvarata människors resurser samt samråda med berörda.

5.2 Uppkomst av ett förföljande arbetssätt

Att ett förföljande arbetssätt uppkommer kan bero på att samhället har svårt att förlika sig med och tolerera avvikare. (jfr Ofstad 1979)

Makt och intressefältet styr mycket av socialtjänstens arbete. Den grupp som har makten sätter upp reglerna. Makten definierar verkligheten (jfr Flyvbjerg 1993). Politiker sätter upp direktiv för organisationen, både arbetsmässigt och ekonomiskt.

Arbetsplatsgrupperna utövar också ett tryck på socialsekreteraren, genom olika regler och normer som finns på arbetsplatsen (jfr Lundgren 1984). Utredningar kan påverkas av den arbetsplatskultur som råder på arbetsplatsen.

Utredningar förekommer inom ett sekretessbelagt område, vilket hindrar insyn.

Socialsekreteraren har ofta en hög arbetsbelastning och beslut måste ibland tas under stress, som i sin tur kan leda till ett felaktigt tanke- och handlingsmönster (se t ex Svensson & Maule, 1993 t ex s 177). Beslutets dignitet kan också verka stressande, med den vetskap om vilka följder en separation mellan föräldrar och barn kan få.

Claezon (1987) talar om hur socialsekreteraren använder sig av andras ögon då hon söker bilda sig en uppfattning om barnets situation. Givetvis bör hänsyn tas till andra experter som kanske observerat barnet under en längre tid. I och med socialsekreterarens ansvar för bedömningen som leder till beslut, kan man också ställa krav på hennes ställningstagande efter att hon sammanställt all tillgänglig information.

Med facit i hand, när vi ser vilka konsekvenser att målstyrt handlande utifrån utredarnas sida fått, frågar vi oss;
Vem misshandlar vem?

Vi har insett vikten av en hypotesprövning med en för resp emot analys. Vi vill betona vikten av klientperspektivet och att lyssna på klientens förslag och förklaringar. Myndigheten ställer ibland orealistiska krav på den familj som utreds. Följden blir att man inte tillåter föräldern att vara en tillräckligt bra förälder, utan söker en idealförälder. Claezon(1987) anser att "det inte är frågan om att bedöma föräldrarna som individer, det är istället deras förmåga och kapacitet i föräldrarollen som är avgörande." I detta fall har modern som person bedömts som "avvisande, aggressiv, samarbetsovillig, omogen, labil, kan inte hårbärga sina känslor,brister i impuls kontroll....."

Vi anser att utredningsmetodik är viktig, att man ur ett barnperspektiv tar fram relevanta uppgifter och information. Vi har i uppsatsen betonat vikten av ett klientperspektiv. I utredningen vi granskat tenderar detta perspektiv att vara ett vuxenperspektiv.

Med tanke på barnens rättsäkerhet borde det vara naturligt för varje utredare att utgå från ett barnperspektiv. En utredning i sig självt kan ge skadeverkan för barnet om den inte görs på rätt sätt.

Vad har samhället att erbjuda när det gäller resurser?

Behövs mer utbildning på utredningsmetodik t ex ur ett barnperspektiv?

Utredare måste ta i beaktande vad det ena eller andra alternativet får för följder, att separera barnet från föräldrarna eller ej.

Vid en utredning borde utgångspunkten vara just det barnets unika behov. Barn har olika förutsättningar att klara olika påfrestningar vad det gäller fysiskt eller psykiskt.

Utredare måste ta hänsyn till barnets egna resurser i relation till föräldrarnas möjligheter att tillgodose barnets behov.

Vårt förslag till ytterligare forskning är att i en fallanalys se hur barnperspektivet hanteras.

LITTERATURFÖRTECKNING

Allmänna råd från Socialstyrelsen 1983:5. Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. 2:a upplagan, Stockholm, 1987.

Andersson, A-M. Eriksson, E. Pettersson, I. LVU- utredningar - kritisk granskning och utveckling-. Projekt: Analys av handläggning inom socialtjänsten. Rapport 29. Högskolan i Örebro, 1984.

Andersson, J. Furberg, M. Språk och påverkan. Bokförlaget Doxa AB, Lund, 1984.

Angelöw, B. Jonsson, T. Introduktion till Socialpsykologi. Studentlitteratur, Lund, 1990.

Bramstång, G. Sociallagstiftningen, en kommentar. 1985. (Refererad av Clevesköld m fl, 1992).

Claezon, I. Bättre beslut. En studie av socialsekreterarnas handläggning av omhändertagande av barn. Akad avh, Umeå universitet, 1987.

Clevesköld, L. Lundgren, L. Thunved, A. Handläggning inom socialtjänsten. Publica, Stockholm, 1992.

Deaux, K. & Wrights, L.S. Social Psychology. (5th ed) Monterey Calif, Brooks-Cole, California, 1988.

Edvardsson, B. Om personakter inom socialtjänsten, teori exempel, idéer. Projekt: Analys av handläggning inom socialtjänsten, Rapport 4, Uppsala högskoleregion, Uppsala, 1983.

Edvardsson, B. Organisatoriska provokationer. Projekt: Analys av handläggning inom socialtjänsten, Rapport 14, Uppsala högskoleregion, Uppsala, 1984.

Edvardsson, B. En perspektiv- och problemfokuserande arbetsmodell. Projekt: Informationshantering vid barn och ungdomsären den inom socialtjänsten, Rapport B4, Högskolan i Örebro, 1985.

Edvardsson, B. Medvetandeprocesser vid socialbyråhandläggning. Projekt: Analys av handläggning inom socialtjänsten, Rapport 8, Högskolan i Örebro, 1986.

Edvardsson, B. Förföljande strategier vid ett omhändertagandefall i socialt och barnpsykiatriskt arbete. Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete, forskningsavdelningen, Rapport, 1989.

Edvardsson, B. Misshandlad av vem? I Nowacka, E. En bur sökte sin fågel. Timbro, 1991.

- Edvardsson, B. En myndighets missbruk av anmälan enligt 71 § SOL. Modifierat sakkunnigyttrande.
Högskolan i Örebro, 1993 a.
- Edvardsson, B. Anmälarfallet. Modifierat sakkunnigyttrande.
Högskolan i Örebro, 1993 b.
- Edvardsson, B. Muntlig kunskapsförmedling lektion 94-01-21.
Socionomlinjen, 7:e termin, Högskolan, Örebro, 1994.
- Einfeldt, M. Barn och föräldrar i samspel.
Almqvist & Wiksell Förlag, 1991.
- Flyvbjerg, B. Rationalitet og magt. Band II, Et case-baseret studie af planlægning, politik og modernitet, Akademisk Forlag, Köpenhamn, 1993.
- Gunnarsson, L. Johansson, C. Karlsson, C. LVU-utredningar en kritisk granskning. C-uppsats i socialt arbete,
Högskolan i Örebro, Höstterminen 1993.
- Hansson, E. Nilsson, Y. Falskt medvetande.
Projekt: Klienternas och socialarbetarnas perspektiv på socialtjänsten, Rapport 3, Karlstad, 1985.
- Hayakawa, S.I. Vårt språk och vår värld.
Aldus, Stockholm, 1964.
- Hollander, A. Omhändertagande av barn. Akad avh
aktuell juridik förlag AB, Stockholm, 1985.
- Janis, I & Mann, L. Decision making. A psychological analysis of conflict, choice and commitment. The free press/Macmillan,
New York, 1977.
- JO 1978/79. Ämbetsberättelse. (Refererad av Clevesköld m fl, 1992).
- Loftus, E. Vårt minne. Liber Förlag, Stockholm, 1982.
- Lundgren, K-E. Ur tystnaden. Om den moraliska karriären i det sociala arbetet. Socialstyrelsen, Liber, Stockholm, 1984.
- Mathiesen, T. Den dolda disciplineringen. Korpen,
Göteborg, 1985.
- Merriam, S.B. Fallstudier som forskningsmetod.
Studentlitteratur, Lund, 1994.
- Moberg, V. Att övervaka överheten. Bonnier, Stocholm, 1953.
- Mossberg, M. Mellgren, B. Det sociala arbetets praktik.
Almqvist & Wiksell Förlag AB, 1991.
- Moxnes, P. Ängest och arbetsmiljö. Hur organisationen påverkar personalen. En fallbeskrivning, NoK, 1981.

Naess, A. Empirisk semantik. Nordstedt & Söner, Stockholm, 1971

Norström, C. Thunved, A. Nya socialtjänstlagarna - med kommentarer, lagar och författningar som de lyder den 1 mars 1991. 6:e uppl, Publica, Allmänna förlaget, Stockholm, 1991.

Nystedt, L. Begränsningar i människans förmåga att tillgodogöra sig information. Psykologiska institutionen, Stockholms universitet, 1972.

Ofstad, H. Vårt förakt för svaghet. Nazismens normer och värderingar - och våra egna. Prisma, Stockholm, 1979.

Pyszczynski, I & Greenberg, J. Toward an integration of cognitive and motivational perspectives on social inference: a biased hypothesis - testing model. Advances in experimental Social psychology, vol 20, 1987.

Scharnberg, M. Non-authentic evidence on sexual abuse. Unpublished manuscript, 1992.

Sjöberg, L. Psykologen i Vittnesbåset. Artikel införd i Svenska Dagbladet, 89-01-03.

Smith, E. Vidnebeviset. G-E-C Gadsförlag, 1986.

Svensson, O, & Maule, A.J. (Eds.) Time pressure and stress in human judgment and decision making. Plenum Press, New York, 1993.

Frankell, A. Vittnespsykologins arbetsmetoder. Liber, Stockholm, 1967.

Yates, J.F. Judgement and decision making. Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1990.

Yin, K.R. Case study research. Design and methods. Sage, London, 1988.

Utredningens disposition.

	<u>Sidor A4.</u>
Familjeförhållanden	0,5
Tidigare beslut	1
Bakgrund	3
Föräldrarnas bakgrund Karin	1
" " Bengt	0,25
Utlåtande om Emil från BVC	1
Utlåtande från daghem 1	0,25
Utlåtande från daghem 2	0,75
Faderns synpunkter	1,5
Moderns synpunkter	0,25
Aktuella förhållanden	9,5
Sammanfattning	2
Bedömning	2

Sidutrymmet är ungefärligt, allt som allt blir sidantalet i utredningen knappt 24 sidor.

LAGTEXTER

SOCIALTJÄNSTLAGEN (1980:620)

1 § SoL 19

Inledande bestämmelser

Socialtjänstens mål

1 § *Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas*

ekonomiska och sociala trygghet,

jämlikhet i levnadsvillkor och

aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupper egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Handläggning av ärenden m.m.

50 § *Socialnämnden skall utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.*

REGERINGSFORMEN

1 kap 9 § : "Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen skall i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttaga saklighet och opartiskhet".

LAG (1990:52) MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD
AV UNGA

Beredande av vård

2§ *Vård skall beslutas om det på grund av misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.*

Paragrafen anger förutsättningarna för att bereda den unge vård i de s.k. miljöfallen.

3§ *Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.*

Bestämmelsen omfattar den unges eget beteende. Här anknyts frågan om åtgärder från samhällets sida till den påtagliga risk för den unges hälsa och utveckling som kan följa av hans beteende.

Omedelbart omhändertagande

6§ *Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart skall omhändertas, om*

1. *det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av denna lag, och*

2. *rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.*

Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

När socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, får även rätten besluta att den unge omedelbart skall omhändertas.